الوجيز في الميراث

အမွေလမ်းညွှန်
လိုက်နာစေသော

တင်ပြသူ
မွဖ်သီအဗ်ဒွလ်မဂျီးဒ်(မြိတ်)

ကျောင်းသားကန့်သတ်

🕮 အမှာစာ

အစ္စလာမ်သာသနာသည် ပြီးပြည့်စုံသောသာသနာဖြစ်ပြီး ၊ အစ္စလာမ့်ဘဝဇင်န်ဒဂီသည်လည်းပြီးပြည့်စုံတဲ့ဘဝဇင်န်ဒဂီဖြစ်ပါသည်။၎င်းဘဝဇင်န်ဒဂီ အတွက် မွေးဖွားချိန်မှစ၍ ကွယ်လွန်သေဆုံးချိန်ထိသာမက ၊ ကွယ်လွန်ပြီးနောက်အထိလည်း အလ္လာဟ်အရှင်မြတ်ရဲ့ အမိန့်များရှိနေပါသည်။ ထိုအထဲမှ အမိန့်တစ်ခုသည် အမွေခွဲဝေခြင်းကဏ္ဍဖြစ်ပါသည်။ အစ္စလာမ်သာသနာတွင် အမွေပညာဟာ ပညာများရဲ့ခေါင်းဆောင် သဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် တမန်တော်ကြီး ﷺ အမိန့်ရှိခဲ့သည်။

علم الفرائض ဆိုလိုသည်မှာ تَعَلَّمُوا الْفَرائِضَ وَ عَلِّمُوْهَا النَّاسَ لِأَنَّهَا نِصْفُ الْعِلْمِ ပညာရပ်ကိုအသင်တို့ကိုယ်တိုင်လည်းသင်ယူကြပါ။ ပြီးနောက် တစ်ပါးသူများကိုလည်းပို့ချပါ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် فَرَائِض ပညာသည် ပညာအားလုံး၏ တစ်ဝက်ဖြစ်ကြောင်း မိန့်ခြွေထားပေသည်။ ဤအတွက်ကြောင့်ပင် အရဗီစာသင်ကျောင်းများ၌၎င်း مِيْرَاث ဘာသာရပ်ကို အရေးကြီးသောဘာသာရပ် တစ်ခုအနေဖြင့်ထည့်သွင်းထားပါသည်။ကျောင်းသားကျောင်းသူများမှာ ဤပညာရပ်နှင့်ပက်သတ်ပြီးဥပဒေများနှင့်တွက်ချက်မှုများကိုပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်ဆည်းပူးနိုင်ရန်ဗန္ဒဟ်ကိုယ်တိုင်ဤပညာရပ်ကိုထူးချွန်ချင်စိတ်များဖြစ်ပေါ်ပြီးမိမိကိုယ်တိုင်အပါဝင်ကျောင်းသား၊ကျောင်းသူများအားလုံးပညာရပ်ကိုကျွမ်းကျင်စွာဆည်းပူးနိုင်ရန်အလို့ငှာ၎င်းပညာရပ်၏အဓိကလိုအပ်ချက်ဖြစ်သောကျက်မှတ်စရာဥပဒေများ၊စည်းကမ်းချက်များ၊အခေါ်အဝေါ်များကို سِرَاجِىْ ၏ تَرْتِيْبْ အစီအစဉ်အောက်မှ အတိုချုံးစုစည်းရေးသားခဲ့ပြီး အာလင်မ်သာသနာ့ပညာရှင် ဆရာသခင်များဖြစ်ကြသော حضرت مولانا حاتم صاحب (اشرف المدارس) ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး ၊ ကန်ခေါင်းရပ်၊မြိတ်မြို့

مفتی محمد عیاض صاحب أسعدی مظاهری ، مفتی محمد رفیق صاحب قاسمی တို့ကို စီစစ်စေခဲ့ပါသည်။ အကယ်၍ တစ်စုံတစ်ရာအကြံပြုလိုပါကလည်း ကျွန်တော် ဗန္ဒာဟ်အစ်ဒွလ်မဂျီးဒ်အားဆက်သွယ်အကြံပြုနိုင်ပါတယ်။إنشاءالله ဤစာအုပ် ကိုလေ့လာကျက်မှတ်ပါက میراث ပညာရပ်အတွက်အထောက်အကူများစွာရ ရှိမည်ဟုမျှော်လင့်ပါသည်။အလ္လာဟ်အရှင်ကျွန်တော်တို့အားလုံးကို ပြည့်ပြည့် ဝဝ နားလည်သဘောပေါက်နိုင်စွမ်းချီးမြှင့်ပေးသနားတော်မူပါစေ။ (အာမီးန်)

ဗန္ဒဟ် အစ်ဒွလ်မဂျီးဒ် (ကာရှီဖွိ) ၊ မြိတ်
ဖုန်းနံပတ် ☏ ၀၉၉၆၆၆၇၇၇၈၃

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

فهرس

بسم الله الرحمن الرحيم

❖ مُقَدِّمَة ❖

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسوله الكريم . أمّا بعد: فقد قال النبيﷺ: تعلّموا الفرائض وعلّموها لأنها نصف العلم.

ဤစာအုပ်ရဲ့ ကျော်ကြားသော အမည်မှာ **سراجي** ဖြစ်ပါသည်။ မူရင်းအမည် မှာ **(الفرائض السراجية)فرائض سجاوندي** ဖြစ်ပါသည်။

အမေး ✍ **الفرائض السراجية**ဟုအဘယ်ကြောင့် အမည်ပေးရပါသနည်း။

အဖြေ ✍ စာအုပ်ပြုစုသူ၏ဂုဏ်ပုဒ် **لقب** မှာ **سراج الدين** ဖြစ်သောကြောင့် **سراج** ဘက်ကိုဆက်နွယ်ပြီး **الفرائض السراجية** ဟု အမည်ပေးရခြင်းဖြစ်သည်။

အမေး ✍ **فرائض سجاوندي** ဟုအဘယ့်ကြောင့်ခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ စာအုပ်ပြုစုသူ၏မွေးရပ်ဇာတိမှာ **سجاوند**ဖြစ်သည့်အတွက်ကြောင့် **سجاوند** ဘက်သို့ဆက်နွယ်၍ ဤစာအုပ်၏ဒုတိယအမည်ကို **فرائض سجاوندي** ဟုခေါ်ပါသည်။

အမေး ✍ စာအုပ်ပြုသူ ဆရာကြီး၏(မျိုးရိုးအစဉ်အဆက်) **سلسلة نسب** အပြည့်အစုံကိုတင်ပြပေးပါ။

အဖြေ ✍ **سراج الدين أبو طاهر محمد بن عبد الرشيد سجاوندي** ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ဆရာကြီး၏အဖိုးဘက်ကိုဆက်နွယ်၍ **محمد بن عبد الرشيد سجاوندي** ဟုကျော်ကြားပါသည်။

အမေး ✍ **علم الفرائض** ၏ဖွင့်ဆိုချက်ကို တင်ပြပါ။

အဖြေ ✍ **الفرائض** ဟူသောစာလုံးသည် **فريضة** ၏အများကိန်းဖြစ်သည်။ **فريضة** ဆိုသည်မှာ အလ္လာဟ်အရှင်မြတ်က လူသားများအပေါ် ပေးအပ်ထားသော တာဝန်ကိုခေါ်ပါသည်။

အရဗီစာပေအရ **فريضة** ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ သတ်မှတ်ခြင်းခံထားရသော အရာဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ မီရာဆ်၌ ထိုက်သင့်သောသူများ၏ဝေစုများသည် သတ်မှတ်ခြင်းခံထားရပေသည်။ ဤအတွက်ကြောင့် ထိုဝေစုများကို **فرائض** ဟုခေါ်ပါသည်။

အမေး ✍ ဘာသာရပ်၏(**موضوع** မူတည်ချက်)ကိုဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ **ميت** သေဆုံးသူ၏ကျန်ရှိခဲ့သော ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်မှုအားလုံးနှင့် သူ ၏သားချင်းများဖြစ်ပါသည်။

အမေး ✍ ဤပညာကို သင်ယူရခြင်း၏ရည်ရွယ်ချက်ကိုဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ အမွေရထိုက်သူများကို ထိုက်သင့်မှုရှိသလောက်ပေးခြင်းနှင့် အမွေပစ္စည်းများ ခွဲဝေရာ၌ အမှားအယွင်း မဖြစ်စေရန်သာဖြစ်ပေသည်။

အမေး ✍ **علم الفرائض** ၏အကျိုးကျေးဇူးများကို ဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ ဤပညာရပ်သည် အလွန်အရေးပါ၍ အလွန်မွန်မြတ်သောပညာရပ်ဖြစ်ပေသည်။ အရေးပါမှုမှာ အလ္လာဟ်အရှင်မြတ်သည် အခြားသော နမား‌ဇ်၊ ရိုဇဟ် အစရှိသည့်အမိန့်ပညတ်ချက်များကို အကျဉ်းချုံး၍ မိန့်ခွဲထားပြီး၏။ ဤအမိန့်ပညတ်ချက်များ၏အကျယ်တဝန်းတင်ပြချက်ကိုတမန်တော်မြတ် ﷺ

သခင်အား လွှဲပြောင်းအပ်ခဲ့ပေသည်။ သို့သော် ဤ ورا ثت နှင့်ပတ်သက်မှုများကို မိမိကိုယ်တိုင် အကျယ်တဝင့်မိန့်ခြွေထားခဲ့ပေသည်။ ဤသည်ကို ကြည့်ခြင်း အားဖြင့် ထိုပညာရပ်၏အရေးပါမှုကို ခန့်မှန်းနိုင်ပေသည်။ ထို့အပြင် မြောက် မြားစွာသော ဟဒီးဆ်တော်များ၌လည်း ဤပညာရပ်ကို သင်ယူဆည်းပူးကြရန် နိုးဆော်တိုက်တွန်းချက်များရှိနေပေသည်။ ယင်းဟဒီးဆ်တော်များအနက်…

تعلموا الفرائض وعلمّوها الناس فإنها نصف العلم.

علم الفرائض ကို အသင်တို့ကိုယ်တိုင်လည်းသင်ယူကြပါ။ ပြီးနောက် တစ်ပါးသူများအားလည်းပို့ချပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် **الفرائض** ပညာသည် **علم**အားလုံးတို့၏တစ်ဝက်ဖြစ်ကြောင်း မိန့်ခြွေထားပေသည်။

❖ فَصْلٌ فِى الحُقُوْقِ بِتَرِكَةِ المَيِّتِ ❖

အမေး ✍သေသူကျန်ခဲ့သောပစ္စည်းများအား(ဟနဖီမဇ်ဟဗ်)ဝင်များထံ သုံးစွဲရ မည့်ပုံစံကို တင်ပြပါ။

အဖြေ ✍ သေသူ၏ ချန်ရစ်ခဲ့သော ပစ္စည်းများနှင့် ပတ်သက်၍ အရာ(၄)ခု အတွက် သုံးစွဲရန်တာဝန်ရှိပေသည်။

❶ ပထမတာဝန်- သေသူ၏ချန်ရစ်ခဲ့သောပစ္စည်းများမှ (تجهيز) မိုင်ယစ်သ် အတွက် အသုံးစရိတ်နှင့် (تكفين) ကဖန်အတွက်အသုံးစရိတ်တို့အတွက် သုံးစွဲ ခြင်းဖြစ်ပေသည်။

❷ ဒုတိယတာဝန်- ကဖန်နှင့် ဒဖန်ပြုလုပ်ပြီးနောက် ကျန်ရှိပစ္စည်းများ မှ မိုင်ယစ်သ်၏အကြွေးများကို ပေးဆပ်ခြင်း။

❸ တတိယတာဝန်- **تنفيذ وصيت** ဖြစ်ပေသည်။ အကယ်၍ သေသူသည် **حقوق الله** နှင့်ဖြစ်စေ၊ **حقوق العباد** နှင့်ဖြစ်စေ ပြုပိုင်သော ဝဆီယသ်မှာတမ်းမှုပြု ပါက အကြွေးများကို တာဝန်ချပေးဆပ်ပြီးနောက် ကျန်ပစ္စည်းထဲမှ (၃) ပုံ (၁) ပုံ ဖြင့် ဝဆီယသ်အတိုင်းပြုလုပ်ပေးခြင်း။

❹ အထက်ပါတာဝန်(၃)ခုဆောင်ရွက်ပြီးနောက် ကျန်သောပစ္စည်း များကို သေသူ၏အမွေစားအမွေခံတို့အား ရှရီအသ်(ကျမ်းမြတ်ကုရ်အာန်မှ သတ်မှတ်ထားသည့်အတိုင်း)အရ ထိုက်သင့်သောဝေစုအတိုင်း ခွဲဝေပေးခြင်း။

အမေး ✍ ထိုတာဝန်(၄)ရပ်ပြုပြီးသည့်နောက် မိုင်ယစ်သ်၏ ချန်ရစ်ခဲ့သော ပစ္စည်းများကို မည်သို့ခွဲဝေရမည်နည်း။

အဖြေ ✍ ပထမဦးစွာ ချန်ရစ်ခဲ့သောပစ္စည်းများကို **ذوي الفروض** အားခွဲဝေပေးရမည်။ ထိုသူများကို **أصحاب الفرائض** ဟူ၍လည်းခေါ်ဆိုပါသည်။

အမေး ✍ **ذوي الفروض** မည်သူ့ကို ခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ **ذوي الفروض** ဆိုသည်မှာ၍သူ့ကိုခေါ်ပါသည်။ ၎င်းသူ၏ဝေစုကို ကုရ်အာန်ကျမ်းမြတ်၊ ဟဒီးဆ်တော်နှင့် အစ်ဂျ်မာအေ့အွမ္မသ်တို့၌ သတ်မှတ်ထား ပေသည်။

အမေး ✍ **ذوي الفروض** ၏အမျိုးအစားများကို ဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ ذوي الفروض سبي နှင့် ذوي الفروض نسبي တို့ဖြစ်ပါသည်။

အမေး ✍ ذوي الفروض نسبي တွင် မည်သူများပါဝင်ပါသနည်း။

အဖြေ ✍ သေသူနှင့် ولايت သွေးသားအရ တော်စပ်သူကိုခေါ်ဆိုပါသည်။ ဥပမာ- အဖေ၊အဖိုး စသည်ဖြင့် …

အမေး ✍ ذوي الفروض سبي ဆိုသည်မှာ မည်သူပါနည်း။

အဖြေ ✍ သေသူနှင့် نكاح صحيح အရ တော်စပ်သူကိုခေါ်ဆိုပါသည်။

ဥပမာ - ဇနီး ၊ ခင်ပွန်း

အမေး ✍ ဖော်ပြပါ ذوي الفروض ကိုခွဲဝေပေးပြီးနောက် ကျန်ရှိပါက မည်သူ့ကို ပေးရမည်နည်း။

အဖြေ ✍ عصبة ကိုပေးရမည်။

❖ باب العصبات ❖

အမေး ✍ عصبة မည်သူ့ကို ခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ عصبة ဆိုသည်မှာ မိုင်ယစ်သ် ကွယ်လွန်ပြီးနောက် ذوي الفروض မှ ကျန်ရှိသော ပစ္စည်း ကို ရယူသောသူကို ခေါ်ပါသည်။

အမေး ✍ عصبة ၏အမျိုးအစားများကို ဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ عصبةنسبيّ နှင့် عصبةسببيّ တို့ဖြစ်ပါသည်။

အမေး ✍ **عصبةنسبيّ** မည်သူ့ကိုခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ သေသူနှင့်သွေးသားအရတော်စပ်သူကိုခေါ်ဆိုပါသည်။

ဥပမာ- သား ၊ အဖေ ၊ အကို ၊ အဖေ့ဘက်မှဦးလေးနှင့်၎င်းတို့၏သားသမီးများ

အမေး ✍ **عصبةسببيّ** မည်သူ့ကို ခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ သေသူနှင့် **عتاق** (ကျွန်ဘဝမှလွတ်လပ်မှုပြုပေးခြင်း) အရ တော်စပ်သူကို ခေါ်ဆိုပါသည်။

ဥပမာ- **مولي العتاقة** ဆိုလိုသည်မှာ ကျွန်အား သူကောင်းပြုသောသခင်

အမေး ✍ **عصبةنسبيّ** ၏အမျိုးအစားများကိုဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၃)မျိုးရှိပါသည်။ ❶ **عصبة بنفسه** ❷ **عصبة بغيره** ❸ **عصبة مغ غيره**

အမေး ✍ **عصبة بنفسه** မည်သူ့ကို ခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ ထို **مذكر** အမျိုးသားအုပ်စုတိုင်းကိုခေါ်ဆိုပါသည်။ သေသူဘက်သို့ **نسبت**ပြုလုပ်သောအခါ **مؤنث** မိန်းကလေး ကြားခံမပါရှိရပေ။ **عصبة بنفسه** သည် (၄)မျိုးရှိပေသည်။ ❶ သေသူ၏ **فرع** ဥပမာ- သား ၊ အောက်ဆက်အထိ ❷ သေသူ၏ **أصل** ဥပမာ- ဖခင်၊ အဖိုး၊ အထက်အဆက်အထိ

❸၎င်းသေသူ၏ဖခင်ရဲ့ **فرع** ဥပမာ- အစ်ကို

❹ ၎င်းသေသူ၏ အဖိုး၏ **فرع** ဥပမာ- ဦးလေး။

အမေး ✍ **عصبه بغيره** မည်သူ့ကိုခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ ထိုအမျိုးသမီးများကို ခေါ်ဆိုပါသည်။ သူမတို့သည် မိမိတို့၏နောင်တော် များအား အကြောင်းခံ၍ **عصبة** ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းသည် (၄) ဦးရှိပေသည်။ ၎င်းတို့၏ ဝေစုသည် တစ်ဦးတည်းရှိနေချိန်၌ **نصف** ရရှိ၍ တစ်ယောက်ထက် အများရှိပါက **ثلثان** ရရှိပေသည်။၎င်း(၄)ဦးမှာ သမီး၊ မြေးမ၊ အစ်မ ၊ ညီမအရင်း၊ အဖေတူ အမေကွဲညီမ၊ အစ်မ တို့ဖြစ်ပါသည်။

အမေး ✍ **عصبة مع غيره** မည်သူ့ကိုခေါ်ပါသနည်း။

အဖြေ ✍ ထိုအမျိုးသမီးကိုခေါ်ပါသည်။ သူသည် တခြားတစ်ယောက်နှင့်အတူတွဲ၍ရှိသည်။ သဘောမှာ တစ်ခြား **مؤنث** မိန်းကလေးရှိနေချိန်၌ **عصبة** အဖြစ်ရှိပေသည်။ ဥပမာ- **أخت مع البنت**အစ်မနှင့်အတူသမီး။ဆိုလိုသည်မှာ- သေသူ၏အစ်မ၊ ညီမ (သေသူ၏သမီးရှိနေစဉ်)။

အမေး ✍ **عصبة نسبي** မရှိပါက ကျန်ရှိပစ္စည်းကို မည်သူ့အား ပေးရမည်းနည်း။

အဖြေ ✍ **عصبة سببي** ကိုပေးရမည်။ ဆိုလိုသည်မှာ **مولاء عتاقه** ကျွန်ကို သူကောင်းပြုသူဖြစ်သည်။ **سبب** ၏အလိုသဘောမှာ အကြောင်းခံ၊ သူကောင်းပြုသူသည်သေသူနှင့် **نسبي** သားချင်းမတော်စပ်ပေ။သို့သော်သူကောင်းပြုလုပ်ခြင်းဟူသော **سبب** နှင့်ပတ်သက်နေပေသည်။ ထို့ကြောင့် **عصبة سببي** ဟုခေါ်ဆိုပါသည်။

အမေး ✍ အကယ်၍ မည်သည့် **عصبة** မျှမရှိပါက ကျန်ပစ္စည်းများကို မည်သို့ ပြုလုပ်ရ မည်နည်း။

အဖြေ ✍ **ذوي الفروض نسبي** အပေါ် တဖန်ပြန်၍ခွဲရပေမည်။

အမေး ✍ **ذوي الفروض نسبي** လည်းမရှိပါက မည်သူ့အား ပေးရမည်နည်း။

အဖြေ ✍ **ذوي الأرحام** အားပေးရမည်။

အမေး ✍ **ذوي الأرحام** မည်သူ့ကိုခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ သေသူ၏ထိုဆွေမျိုးများကို ခေါ်ဆိုပါသည်။ သူ၏ဝေစုကို ကုရ်အာန်၊ ဟဒီးဆ် နှင့် အစ်ဂျ်မာဟ်တို့တွင် မဖော်ပြထားပါ။ ၎င်းတို့သည် **عصبات** လည်း မဟုတ်ပေ။ ဥပမာ- ဖူဖီ ၊ ခါလဟ်၊ မာမူ ၊ ဗာန်ကျဟ်၊ နဝါစဟ် တို့ဖြစ်ပါသည်။

အမေး ✍ **ذوي الأرحام** လည်းမရှိပါက မည်သူ့အားပေးရမည်နည်း။

အဖြေ ✍ **مولى الموالات** ကိုပေးရမည်။

အမေး ✍ **مولى الموالات** မည်သူ့ကိုခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ လူတစ်ယောက်သည် တခြားတစ်ယောက်အား အသင့်ကို ကျွန်တော်၏(**مولى** သခင် အုပ်ထိန်းသူ)ပြုလုပ်သည်။ ကျွန်တော်သည် သင့်အား မိမိ၏ **تثا**ရ၊အမွေးစားအမွေခံပြုလုပ်မည်။အကယ်၍ ကျွန်တော်ဘက်မှ **دیت موجب** ဖြစ်မှုကျူးလွန်မိပါက အသင်သည် ကျွန်တော်ဘက်မှ **دیت** လျော်ကြေးပေး

ရပေမည်။ဤကဲ့သို့ပြောခြင်းသည် **إيجاب** ဖြစ်ပေသည်။တခြားတစ်ယောက်က လက်ခံပါက **عقد موالات** ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းလက်ခံသူသည် **مولى الموالات** ဖြစ်ပေသည်။

အမေး ✍ **مولى الموالات** လည်းမရှိပါက မည်သူ့ကိုပေးရမည်နည်း။

အဖြေ ✍ **مقرله بالنسب** ကိုပေးရပါမည်။

အမေး ✍ **مقر له بالنسب** မရှိပါက မည်သူ့ကိုပေးရမည်နည်း။

အဖြေ ✍ **وصية** ပြုလုပ်ခြင်းခံရသူ **موصى له** ကို ကျန်ပစ္စည်းအားလုံးကို ပေးရပါမည်။

အမေး ✍ **موصى له** အထဲမှာမည်သူမှမရှိပါက မည်သူ့ကိုပေးရမည်နည်း။

အဖြေ ✍ **بيت المال** အစ္စလာမ်၏ဘဏ္ဍာတိုက်ကိုပေးလိုက်ရမည်ဖြစ်သည်။

❖ فصل فى الموانع ❖

အမွေဆက်ခံခြင်းကိုအတားအဆီးဖြစ်စေသောအချက်များအကြောင်း

☞ **المانع** တားဆီးသောသူ ။ ၎င်း၏အများကိန်း **جمع** မှာ **الموانع**

အမေး ✍ အမွေဆက်ခံခြင်းကို အတားအဆီးဖြစ်စေသော အချက်များကို ဖော်ပြပါ ။

အဖြေ ✍ ❶ **رقّيت** ကျေးကျွန်ဖြစ်ခြင်း ၎င်းကျေးကျွန်ဖြစ်သောပုံစံ၌ **كامل غلام** သို့မဟုတ် **ناقص غلام** အားလုံးပါဝင်ပါသည်။

❷ **قتل** အမွေရှင်ကိုသတ်ခြင်း ၎င်းသတ်ဖြတ်မှုကြောင့် **كفارة واجب** နှင့် ပတ်သက်နေပေသည်။

❸ **اختلاف الدينين** **وارث** နှင့် **مورث** တို့ သာသနာမတူခြင်း၊ ဥပမာ **مسلم** က **كافر** ရဲ့ အမွေစားအမွေခံ **وارث** မဖြစ်ပေ၊ **كافر** က **مسلم** ရဲ့ အမွေစားအမွေခံ **وارث** မဖြစ်ပေ။

❹ **اختلاف الدارين** တိုင်းပြည်နှစ်ခု မတူညီခြင်း။

➯ **حقيقة** မတူညီခြင်းဖြစ်စေ(**حربي . ذمى**) သို့မဟုတ် **حكما** မတူညီခြင်းဖြစ်စေ၊ (**مستأمن . ذمى**)သို့မဟုတ်မတူညီသော **دارالحرب** နှစ်ခု၌နေထိုင်သော **كافر**နှစ်ဦးဖြစ်စေ။

➯ ၎င်းတိုင်းပြည်နှစ်ခု မတူညီခြင်းဆိုသည်မှာ တိုင်းပြည်၏အုပ်ချုပ်သူ ကွဲပြားသောကြောင့် အချင်းချင်း၌ငြိမ်းချမ်းမှုမရှိခြင်းကိုခေါ်ဆို ပေသည်။

ရှင်းလင်းချက် ☞ အမွေမှ အဟန့်အတားဖြစ်စေသော တစ်ချို့သော အချက်အလက်များလည်းရှိပါသည်။

❶ **مخصوص جهالة** ဆိုလိုသည်မှာ **مورث** နှင့် **وارث**၏သေဆုံးခြင်း၌မည်သူဦးစွာသေဆုံး ၍မည်သူကနောက်မှသေသည်ကို ရှင်းလင်းစွာမသိရှိရပေ။

❷ **وارث** ကိုအတိအကျ မသိရခြင်း၊ ဥပမာ(ကလေးနှစ်ယောက်သည် အမျိုးသမီးတစ်ယောက်ထံမှနို့စို့၍ **رضاعًا** တော်ဆက်ပြီးနောက်ကလေး တစ်ယောက်မှာ **نسبًا** တော်ဆက်သည်။ ထိုအမျိုးသမီးသေဆုံးသွားချိန်၌ မည်သည့် ကလေးက **رضاعًا** တော်စပ်ပြီး မည်သည့်ကလေးက **نسبًا** တော်စပ်သည် ကို မသိလိုက်ရပေ။ ထို့ကြောင့် **نسبًا** တော်စပ်သော ကလေး သည် အမွေမှလက်မဲ့ဖြစ်မည်။

❸ **ارتداد** အကယ်၍ **وارث** သည်ဘာသာပြောင်းသွားပါက အမွေမှလက်မဲ့ ဖြစ်မည်။ သို့သော် အမျိုးသမီးတစ်ယောက်သည် **مرتد** ဖြစ်သွားပါက **مسلم** သည် ၎င်းသူမ၏ **وارث** ဖြစ်မည်။

❹ **نبوّت** ဖြစ်ခြင်း။ ဆိုလိုသည်မှာ နဗီတမန်တော်များသည် **وارث** လည်းမဖြစ်နိုင်သလို **مورث** လည်းမဖြစ်ပါ။

❺ **لعان** ပြုလုပ်ထားခြင်း။

အမေး ✍ ကျေးကျွန်သည် အဘယ့်ကြောင့်အမွေမှ လက်မဲ့ဖြစ်ရပါသနည်း။

အဖြေ ✍ ကျေးကျွန်သည် မိမိပစ္စည်းအား ပိုင်ဆိုင်သူမဟုတ်ပေ။ သူ့ပစ္စည်းအားလုံး၏ပိုင်ရှင်သည်၎င်း၏သခင်ဖြစ်ပေသည်။ဤအတွက်ကြောင့်ကျွန်အားအမွေပေးခြင်းသည်သေသူနှင့်သားချင်းမတော်စပ်သောသူ၏သခင်အား အမွေပေးခြင်းဖြစ်ပေသည်။ သေသူနှင့် သားချင်းမတော်စပ်သူကို အကြောင်းတစ်စုံတစ်ရာမရှိဘဲ အမွေပေးခြင်းသည် ပညာရှင်များ တညီတညွတ်ထဲ အဆိုအရ မပြုပိုင်ပေ။ ထို့အတွက်ကြောင့် ကျေးကျွန်သည် အမွေမရထိုက်ပေ။

အမေး ✍ **قتل** အမျိုးအစားဘယ်နှစ်မျိုးရှိပါသလဲ ။ ၎င်းတို့ကိုဖေါ်ပြပါ။

အဖြေ ✍ **قتل** ၏အမျိုးအစား (၅) မျိုးရှိပါသည်။

❶ **قتل عمد** လူတစ်ဦးကို တမင်ရည်ရွယ်၍သတ်ခြင်း။

❷ **شبه عمد** တမင်ရည်ရွယ်၍သတ်ခြင်းမျိုးနှင့်ဆင်တူသောပုံစံဖြင့်သတ်ခြင်း။

❸ **قتل خطأ** မှားယွင်း၍သတ်ခြင်း။

❹ **شبه خطأ** မှားယွင်း၍သတ်ခြင်းမျိုးနှင့်ဆင်တူသောပုံစံဖြင့်သတ်ခြင်း။

❺ **قتل بالسبب** အကြောင်းခံတစ်ခုခုဖြင့်သတ်ခြင်း။

အမေး ✍ **اختلاف دينين**၊ သည်အဘယ့်အတွက်ကြောင့်အမွေမှလက်မဲ့ဖြစ်ရပါသနည်း။

အဖြေ ✍ တမန်တော်မြတ် ﷺ ကအမိန့်ရှိသည်မှာ ……

لايرث المسلم الكافر ولاالكافر المسلم (البخاري)

အလိုသဘောမှာ ☞ မွတ်စ်လင်မ်သည် ကာဖိရ်၏အမွေစားအမွေခံမဖြစ်ပေ။ ကာဖိရ်သည် မွတ်စ်လင်မ်၏ အမွေစားအမွေခံမဖြစ်ပေ။

အမေး ✍ **اختلاف دارين** ကိုနားလည်ရန်မှတ်သားရမည့်အခေါ်အဝေါ်များကို တင်ပြပါ။

အဖြေ ✍

➷ **حربي** ဆိုသည်မှာ ကာဖိရ်နိုင်ငံ၌အမြဲနေထိုင်သော ကာဖိရ် ကိုခေါ် ပါသည်။

➷**ذمي**ဆိုသည်မှာအစ္စလာမ့်နိုင်ငံ၌အခွန်ပေးနေထိုင်သောကာဖိရ်ကိုခေါ်သည်

➷ **مستأمن** ဆိုသည်မှာ အစ္စလာမ့်နိုင်ငံ၌ ဗီဇာယူ၍ လာရောက်နေထိုင်သော ကာဖိရ်ကို ခေါ်သည်။

➷ **اختلاف دارين حقيقةً** ဆိုသည်မှာ **حربي** နှင့် **ذمي** ၏ကြား၌တိုင်းပြည်သည် **حقيقةً** မတူပေ။သီးခြားစီဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ **حربي** သည်ကာဖိရ်နိုင်ငံ၌ နေထိုင်သောကာဖိရ်ဖြစ်၍ **ذمي** သည်အစ္စလာမ့်နိုင်ငံ၌အခွန်ပေး၍နေထိုင်နေ သောကာဖိရ်ဖြစ်ပေသည်။သို့ရှိရာနှစ်ဦးစလုံးသည်တစ်ဦးဦး၏အမွေမထိုက်ပေ

➷ **اختلاف دارين حكمًا** ဆိုသည်မှာ **ذمي** နှင့် **مسْتَأمن** တို့နှစ်ဦးစလုံးသည် ယေဘုယျအားဖြင့် အစ္စလာမ့်နိုင်ငံတစ်ခု တည်း၌နေထိုင်သူများဖြစ်ပေသည်။ သို့သော်နေထိုင်နေသောပုံစံမှာကွာခြားနေပေသည်။အကြောင်းမှာ **ذمي** သည်

အစ္စလာမ့်နိုင်ငံ၌အခွန်ပေးဆောင်၍အမြဲနေထိုင်သောကြောင့်အစ္စလာမ့်ဥပဒေနှင့်အညီနိုင်ငံသားဖြစ်၍ **مُستأمن** မှာအစ္စလာမ့်နိုင်ငံ၌ အခွန်ပေး၍ ခဏလာလည်သောဧည့်သည်အဖြစ်သာနေထိုင်ခွင့်ရှိပေသည်။

❖ بابُ معرفةِ الفُروضِ ومُستحقِّيها ❖

သတ်မှတ်ထားသောဝေစုများနှင့် ၎င်းဝေစုများကိုရထိုက်သောသူများအကြောင်း

အမေး ✍ ကျမ်းတော်မြတ်ကုရ်အာန်တွင် သတ်မှတ်ပေးထားသောဝေစုများသည် အရေအတွက်မည်မျှရှိပါသနည်း။

အဖြေ ✍ (၆) ခုရှိပါသည်။ **نِصْف . رُبُع . ثُمُنْ . ثُلُث . ثُلُثَان . سُدُس** တစ်ဝက်၊ လေးပုံတစ်ပုံ၊ ရှစ်ပုံတစ်ပုံ၊ သုံးပုံတစ်ပုံ၊ သုံးပုံနှစ်ပုံ၊ ခြောက်ပုံတစ်ပုံ။ ၎င်းဝေစု (၆) ပုံသည် **التَّضْعِيف و التَّنْصِيف** ဆတိုး၊ဆလျော့ ပုံစံဖြင့်ရှိနေသည်။

အမေး ✍ **فروض مقدَّرة** ၏အမျိုးအစားများကိုဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၂) မျိုးရှိပါသည်။ ပထမအမျိုးအစားများမှာ ၊ **نصف . ربع . ثمن** ဒုတိယအမျိုးအစားများမှာ **ثلث . ثلثان . سدس**

အမေး ✍ **تضعيف** နှင့် **تنصيف** ၏ အလိုသဘောကိုရှင်းပြပါ။

အဖြေ ✍ **تضعيف** ၏ အလိုသဘောမှာ (၂)ဆတိုးဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဖော်ပြပါ ဝေစု အစမှအဆုံးထိ (၂)ဆတိုးပုံစံဖြင့်တွေ့ရှိရမည်။

تنصيف ၏ အလိုသဘောမှာ (၂) ဆလျှော့ ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဖော်ပြပါ ဝေစုများကို အဆုံး မှ အစ ထိ ကြည့်ပါက (၂)ဆလျှော့ပုံစံဖြင့်တွေ့ရှိရမည်။ ဝေစုတစ်ခုတိုင်းတစ်ခုတိုင်းသည်နောက်တစ်ခု၏တစ်ဝက်လျှော့ဖြစ်ပေသည်။ ပမာအားဖြင့်ရှစ်ပုံတစ်ပုံသည်လေးပုံတစ်ပုံ၏တစ်ဝက် ၊ ထိုလေးပုံတစ်ပုံ သည် နှစ်ပုံတစ်ပုံ၏ တစ်ဝက်ဖြစ်ပေသည်။ ဒုတိယအမျိုးအစားမှ ခြောက်ပုံတစ်ပုံ သည်သုံးပုံတစ်ပုံ၏တစ်ဝက်၊ ထိုသုံးပုံတစ်ပုံသည် သုံးပုံနှစ်ပုံ၏တစ်ဝက် ဖြစ် ပေသည်။ ၎င်းကို ***تنصيف*** ဟုခေါ်ဆိုပါသည်။

အမေး ✍ ကျမ်းတော်မြတ်ကုရ်အာန်က သတ်မှတ်ထားသော ဝေစုရှင်များ ဘယ်နှစ်ဦးရှိပါသလဲ။

အဖြေ ✍ (၁၂) ဦးရှိပါသည်။ (၄) ဦးမှာ အမျိုးသားများဖြစ်ပြီး ကျန် (၈) ဦးမှာ အမျိုးသမီးများဖြစ်ကြပါသည်။

အမေး ✍ အမျိုးသား (၄) ဦးတို့ကိုဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ ❶ ဖခင် ❷ အဖိုး (ဖခင်၏ဖခင် … ၎င်း၏အထက်အဆက်ထိ)

❸ မိတူဖကွဲမောင်နှမများ ❹ ခင်ပွန်း

အမေး ✍ အမျိုးသမီး (၈) ဦးတို့ကို ဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ ❶ သမီး ❷ ဇနီး ❸ မြေးမ

(သား၏သမီး၊၎င်းသူ၏အောက်အဆက်ထိ အလိုသဘောမှာ မြစ်မ)

❹ မိတူဖတူအစ်မ(သို့)ညီမ ❺ ဖတူမိကွဲအစ်မ(သို့) ညီမ

❻ မိတူဖကွဲအစ်မ (သို့)ညီမ ❼ မိခင်

❽ အဖွား (မိခင်နှင့်ဖခင်ဘက်မှတော်စပ်သောအဖွားအရင်းများ) ၎င်းအဖွားအရင်းများနှင့်သေသူနှင့်တော်စပ်ပုံတွင် **جدّفاسد** မဝင်စေရ ။

အမေး ✍ ဖခင်၏ **حالت** များကို ဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ ဖခင်၏ **حالت** (၃) ခု ရှိပေသည်။

فرضٌ مُطلقٌ/فرضٌ مع التعْصِيب/تعْصِيبٌ محْضٌ

❶ သေသူ၏ဖခင်နှင့်အတူ သေသူ၏ သား (သား၊မြေး၊မြစ်၊တီ၊တွတ် အောက်အဆက်ထိတစ်ယောက်ယောက်) ရှိပါက ဖခင်သည် ခြောက်ပုံတစ်ပုံ ရရှိပေမည်။၎င်းကို **فرض مطلق** ဟုခေါ်ဆိုပါသည်။

❷ သေသူ၏ဖခင်နှင့် အတူ သမီးမိန်းကလေး(သမီး၊မြေးမ၊မြစ်မ အောက် အဆက် ထိတစ်ယောက်ယောက်) ရှိပါကဖခင်သည်ခြောက်ပုံတစ်ပုံရရှိခြင်း နှင့်အတူ **عصبة** လည်း ဖြစ်ပေမည်။ဤကို **فرض مع التعصيب** ဟုခေါ်ဆိုပေသည်။

❸ သေသူ၏သား ၊ သမီး ၊ မြေး ၊ မြစ် ၊ တီ ၊ တွတ် (အထက်တွင်ဖော်ပြပါသူများ) မရှိပါက ၊ ဖခင်တစ်ဦးတည်းသာရှိသော ပုံစံတွင် ကျန်ပစ္စည်းအားလုံးကိုလည်းကောင်း ၊ အခြားသော **أصحاب الفرائض** များနှင့်အတူ ရှိသောပုံစံတွင် ၎င်းတို့ကိုပေးပြီးနောက်ကျန်ပစ္စည်းအားလုံးကိုရရှိပေမည်။ ဤ **حالت** ကို **تعصيب محض** ဟုခေါ်ဆိုပေသည်။

အမေး ✍ **جدّصحيح** ၏ **حالت** များကိုဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၄)ခုရှိပါသည်။ **محروم/فرض مطلق/فرض مع التعصيب/تعصيب محض**

❶ အကယ်၍သေသူ၏ ဖခင်နှင့်အတူအဖိုးရှိပါက အဖိုးသည် အမွေလက်မဲ့ဖြစ်သွားပေသည်။ အကြောင်းမှာ သေသူ၏ဖခင်သည်သေသူနှင့် သားချင်းတော်ဆပ်မှု၌အဖိုးထက်သာပို၍နီးကပ်ပေသည်။၎င်းနောက်အမွေ၏ ဥပဒေမှာ အနီးဆုံးသူရှိချိန်၌အဝေးဆုံးသူသည်လက်မဲ့ဖြစ်သွားပေမည်။ထိုနည်းတူစွာပင် အဖိုးရှိနေလျှင် ထိုအဖိုး၏ဖခင်သည် အမွေမှ လက်မဲ့ဖြစ် သွားပေမည်။

❷ အကယ်၍ဖခင်မရှိသောပုံစံ၌အဖိုးနှင့်အတူ သေသူ၏သား၊ မြေး၊ တီ၊ တွတ်ယောကျ်ားလေးများ အောက်အဆက်ထိရှိပါက အဖိုးသည် ခြောက်ပုံတစ်ပုံ ရရှိပေမည်။

❸ အကယ်၍ ဖခင်မရှိသောပုံစံ၌ အဖိုးနှင့်အတူ သေသူ၏သမီးများ အောက်အဆက်ထိရှိပါက အဖိုးသည် ခြောက်ပုံတစ်ပုံနှင့်အတူ **عصبة** လည်းရရှိပေမည်။

❹ အကယ်၍သေသူ၏အဖိုးနှင့်အတူ သေသူ၏ သား၊သမီး တယောက်မျှမရှိပါက အဖိုးသည် **عصبة محض** ဖြစ်ပေမည်။

➷ တစ်ဦးတည်းရှိနေလျှင် သေသူ၏ကျန်ပစ္စည်းများအားလုံးကို ရရှိပြီး တခြားသော **أصحاب الفرائض** များနှင့်အတူရှိပါက၎င်းတို့၏ဝေစုခွဲဝေပေးပြီး ကျန်ပစ္စည်းများအားလုံး ကိုရရှိပေမည်။

မှတ်ချက် ☛ (၄) ခုသော မစာအိလ်များ၌ ဖခင်နှင့်အဖိုး တို့၏ ခြားနားချက်ရှိပေသည်။ ၎င်းကိုရှေ့မှာတင်ပြပါမည်။

အမေး ✍ အမေတူအဖေကွဲညီအစ်ကိုမောင်နှမများ၏ **حالت** များကိုတင်ပြပါ

အဖြေ ✍ (၃) ခုရှိပါသည်။ **سدس** / **ثلث** / **سقوط**

❶ မိတူဖကွဲညီအစ်ကိုမောင်နှမ တစ်ဦးသာရှိပါက ခြောက်ပုံတစ်ပုံရရှိပေမည်။

❷ မိတူဖကွဲညီအစ်ကိုမောင်နှမ နှစ်ဦး (သို့) နှစ်ဦးထက်ပို၍ရှိပါက သုံးပုံ တစ်ပုံ ရရှိပေမည်။

မှတ်ချက် ☛ ဤနေရာ၌သတိထားရန်လိုအပ်သည်မှာ ……

မိတူဖကွဲအစ်ကို၊အစ်မ၊ညီမတို့ကို ခွဲဝေပေးရာတွင် တန်းတူခွဲဝေပေးရမည်။ မည်သူ့ကိုမျှ ထပ်ဆောင်းသာပိုမပေးရ။ ဤနေရာတွင် **للذّكرمثل حظّ الأنثيين** ၏ဥပဒေ နှင့် မကိုက်ညီပေ။

❸ သေသူ၏သားသမီးများ(အောက်အဆက်ထိ)နှင့်သေသူ၏ဖခင်၊အဖိုးမည်သူ ပင်ရှိစေကာမူပညာရှင်အားလုံးတို့၏ထံတွင်မိတူဖကွဲမောင်နှမများသည် အမွေမှလက်မဲ့ဖြစ်သွားပေမည်။

အမေး ✍ ခင်ပွန်း၏ **حالت** များကို ဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၂) ခုရှိပါသည်။ **ربع** / **نصف**

❶ သေသူ၏ သားသမီးများ (အောက်အဆက်ထိ) တစ်ဦးတစ်ယောက်မှ မရှိပါက ခင်ပွန်းသည် သေသူ၏ကျန်ပစ္စည်းအားလုံးထဲမှ တစ်ဝက်ရပေမည်။

❷ အထက်ဖော်ပြပါသူများထဲမှ တစ်ဦးဦးရှိပါက ခင်ပွန်းသည် လေးပုံတစ်ပုံ ရပေမည်။

❖ فَصْلٌ فِىْ النِّسَاءِ ❖

အမေး ✍ ဇနီး ၏ **حالت** များကို ဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၂) ခုရှိပါသည်။ **ربع / ثمن**

❶ သေသူ၏ သားသမီးများ (အောက်အဆက်ထိ) တစ်ဦးတစ်ယောက်မှ မရှိပါက ဇနီးသည် သေသူ၏ကျန်းပစ္စည်းမှ လေးပုံတစ်ပုံ ရရှိပေမည်။

❷ အထက်ဖော်ပြပါသူများ တစ်ဦးတစ်ယောက်ရှိပါက ရှစ်ပုံတစ်ပုံ ရရှိ ပေမည်။

အမေး ✍ သမီးအရင်း ၏ **حالت** များကို ဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၃) ခုရှိပါသည်။ **عصبة/ثلثان/نصف**

❶ သမီးတစ်ဦးတည်းရှိပါက သေသူ၏ကျန်ပစ္စည်းမှ တစ်ဝက်ရရှိပေမည်။

❷ သမီးနှစ်ယောက် (သို့) နှစ်ယောက်ထက်သာပို ရှိပါက ထိုသူမများသည် သုံးပုံနှစ်ပုံ ကို တန်းတူခွဲဝေ ရရှိပေမည်။

❸ သမီး၊သမီးများနှင့်အတူ သား၊သားများ ရှိပါက ထိုသားသည် ၎င်းသူမများ ကို **عصبة** ဖြစ်စေပြီးနောက် ကျန်ရှိပစ္စည်းများကို သူတို့အားလုံးတွင် သား တစ်ယောက် ကို သမီးနှစ်ဦး၏ဝေစုနှင့်အညီ ခွဲဝေရရှိပေမည်။

အမေး ✍ မြေးမများ၏ **حالت** များကို ဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၆) ခုရှိပါသည်။ **سقوط/عصبة/محروم/سدس/ثلثان/نصف**

❶ မြေးမတစ်ဦးတည်းရှိပါက သေသူ၏ကျန်ပစ္စည်းမှတစ်ဝက်ရရှိပေမည်။

❷ မြေးမနှစ်ယောက်(သို့) နှစ်ယောက်ထက်ပိုရှိပါက သုံးပုံနှစ်ပုံ ရရှိပေမည်။ ၎င်းသုံးပုံနှစ်ပုံကို မြေးမများတွင် အညီအမျှခွဲဝေရပေမည်။

❸ မြေးမ ၊ မြေးမများ နှင့်အတူ သမီးတစ်ဦးရှိပါက မြေးမ ၊ မြေးမများသည် ခြောက်ပုံတစ်ပုံရရှိပေမည်။ သို့မှသာ သမီးမိန်းကလေးများ၏ ဝေစု သုံးပုံနှစ်ပုံ အပြည့်အဝ ဖြစ်သွားပေမည်။ ၎င်းကို **سُدُس تَكْملةً للثُّلُثَيْن** ဟုခေါ်ဆိုပါသည်။

အလိုသဘောမှာ ☞ ခြောက်ပုံတစ်ပုံနှင့်နှစ်ပုံတစ်ပုံပေါင်းပါကသုံးပုံနှစ်ပုံရရှိပေမည်။ အစ္စလာမ့်အမွေဆိုင်ရာဥပဒေတွင် အမျိုးသမီးများကို သုံးပုံနှစ်ပုံထက်သာပိုခွဲဝေပေးခြင်းမရှိသောကြောင့်အမျိုးသမီးများ၏အများဆုံး အမွေရပိုင်ခွင့်သည် သုံးပုံနှစ်ပုံသာလျှင်ဖြစ်ပေသည်။ သုံးပုံနှစ်ပုံ ပြည့်သွားရန် မြေးမများကို ခြောက်ပုံတစ်ပုံပေးရခြင်းဖြစ်သည်။

❹ မြေးမ၊မြေးမများနှင့်အတူ သမီးနှစ်ယောက်(သို့) နှစ်ယောက်ထက်သာပိုရှိပါက မြေးမ၊မြေးမများသည် အမွေမှ လက်မဲ့ဖြစ်သွားပေမည်။ အကြောင်းမှာ သမီးသည် နှစ်ယောက်၊နှစ်ယောက်ထက်သာပို ရှိနေသည်ဖြစ်ရာ အမွေထဲမှ သုံးပုံနှစ်ပုံ ရရှိသွားပေသည်။သို့ရှိရာ အမျိုးသမီးများ၏အများဆုံးအမွေရပိုင်ခွင့် ပြည့်သွားသောကြောင့်ဖြစ်ပေသည်။

❺ မြေးမ၊မြေးမများနှင့်အတူ သေသူ၏ မြေးယောကျ်ားလေးအောက်အဆက်ထဲမှတစ်ယောက်ယောက်ရှိလာပါကယခင်လက်မဲ့ဖြစ်သွားသောမြေးမ၊ မြေးမများသည်ထိုမြေးနှင့်အတူ **عصبةبالغير** ဖြစ်သွားပေမည်။ **ذوی الفروض** ကိုပေးပြီးနောက် ကျန်ရှိပစ္စည်းသည် ထိုသူ ၊ ထိုသူမများ ရရှိပေမည်။ ၎င်းကျန်ရှိပစ္စည်းကို ယောကျ်ားလေးနှစ်ပုံ၊မိန်းကလေးတစ်ပုံ ခွဲယူရမည်။

❻ မြေးမ ၊ မြေးမများနှင့်အတူ သေသူ၏ သားယောကျ်ားလေးရှိပါက မြေးမ၊ ၎င်းမြေးယောကျ်ားလေးအားလုံးသည်အမွေမှလက်မဲ့ဖြစ်သွားမည်။ အကြောင်းမှာ သေသူ၏သားသည် သေသူနှင့် သာပိုနီးစပ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုနည်းတူစွာ မြစ်မနှင့်အတူ မြေးရှိပါက မြစ်၊မြစ်မ အားလုံး အမွေမှ လက်မဲ့ဖြစ်သွားပေမည်။အကြောင်းမှာမြေးသည်သေသူနှင့်တော်စပ်ရာတွင် သာပို၍နီးစပ်ပေသည်။

အမေး ✍ အစ်မ၊ညီမ အရင်း၏ **حالت** များကိုဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၅)ခုရှိပါသည်။ **نصف/ثلثان/عصبة/عصبةمع الغير/سقوط**

❶ အစ်မ၊ညီမ တစ်ဦးတည်းရှိပါက အမွေ တစ်ဝက်ရရှိပေမည်။

❷ အစ်မ၊ညီမ နှစ်ဦး(သို့) နှစ်ဦးထက်သာပိုရှိပါက အစ်မ၊ညီမ သည် သုံးပုံနှစ်ပုံ ရရှိပေမည်။

❸ အစ်မ၊ညီမ များနှင့်အတူ အစ်ကို၊မောင် အရင်း တစ်ဦးတစ်ယောက်ရှိပါက အစ်မ၊ညီမ အရင်းများသည် **عصبة** ဖြစ်ပေသည်။ အကြောင်းမှာ သေသူနှင့် သားချင်းတော်စပ်မှု၌ နှစ်ဦးစလုံးသည် တန်းတူဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းယောကျ်ားလေး အစ်ကို၊မောင် တစ်ဦးသည် ညီမ၊အစ်မ နှစ်ယောက်၏ ဝေစုနှင့်အညီ ရရှိပေမည်။ **{ للذّكرِ مِثْل حظّ الأنْثَيَين }**

❹ အစ်မ၊ညီမ အရင်းများနှင့်အတူ သေသူ၏ သမီး၊မြေးမ များတို့ထဲမှ တစ်ဦးတစ်ယောက်ရှိပါက အစ်မ၊ညီမ အရင်းများသည် သမီး၊မြေးမတို့ကို ဝေစုပေးပြီးနောက် ကျန်ရှိပစ္စည်းများရရှိပေမည်။၎င်းကို **عصبة مع الغير** ဟု ခေါ်ဆိုပါသည်။

❺ အစ်မ၊ညီမ အရင်း၊အစ်ကို၊ညီ၊မောင်အရင်းတို့သည် သေသူ၏ သား၊မြေး၊ (အောက်အဆက်ထိ) ဖခင်၊ အဖိုး (အထက်အဆက်ထိ) ရှိပါက အမွေမှ လက်မဲ့ ဖြစ်ပေမည်။

အမေး ✍ ဖတူမိကွဲ အစ်မ၊ညီမ များ၏ **حالت** များကိုဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၇) ရှိပါသည်။(၅)ခုသည် အစ်မ၊ညီမအရင်း၏ **حالت** အတိုင်းပင် ဖြစ်သည်

❶ အစ်မ၊ညီမ အရင်းမရှိဘဲ ဖတူမိကွဲ အစ်မ၊ညီမ တစ်ဦးတည်းရှိပါက ထိုသူမသည် အမွေမှ တစ်ဝက်ရရှိပေမည်။

❷ အစ်မ၊ညီမ အရင်း မရှိဘဲ ဖတူမိကွဲ အစ်မ၊ညီမ နှစ်ဦး (သို့) နှစ်ဦးထက်သာ ပိုရှိပါက ထိုသူမများသည် အမွေမှ သုံးပုံနှစ်ပုံ ရရှိပေမည်။

❸ ဖတူမိကွဲ အစ်မ၊ညီမ များသည် အစ်မ၊ညီမအရင်းတစ်ယောက်နှင့်အတူတွဲ ရှိပါကထိုသူမများသည်ခြောက်ပုံတစ်ပုံရရှိပေသည်။ **سُدُس تَكْملةً للثُّلُثَين** အရ

အလိုသဘောမှာ ... ခြောက်ပုံတစ်ပုံနှင့် နှစ်ပုံတစ်ပုံ ပေါင်းပါက သုံးပုံနှစ်ပုံရရှိပေမည်။အစ္စလာမ့်အမွေဆိုင်ရာဥပဒေတွင်အမျိုးသမီးများကို သုံးပုံနှစ်ပုံ ထက်သာပိုခွဲဝေပေးခြင်းမရှိသောကြောင့်အမျိုးသမီးများ၏အများဆုံးအမွေ ရပိုင်ခွင့်သည်သုံးပုံနှစ်ပုံသာလျှင်ဖြစ်ပေသည်။ သုံးပုံနှစ်ပုံပြည့်သွားရန် ဖတူမိကွဲညီမ၊ အစ်မများကို ခြောက်ပုံတစ်ပုံပေးရခြင်းဖြစ်သည်။

❹ ဖတူမိကွဲအစ်မ၊ညီမများနှင့်အတူ အစ်မ၊ညီမအရင်း နှစ်ဦး(သို့) နှစ်ဦးထက်သာပိုရှိပါက ထိုသူမများသည် အမွေမှလက်မဲ့ဖြစ်သွားပေမည်။ အကြောင်းမှာ အစ်မ၊ညီမ အရင်း သည်နှစ်ယောက်၊နှစ်ယောက်ထက်သာပိုရှိနေသည် ဖြစ်ရာ

အမွေထဲမှ သုံးပုံနှစ်ပုံ ရရှိသွားပေသည်။ သို့ရှိရာအမျိုးသမီးများ၏ အများဆုံး အမွေရပိုင်ခွင့်ပြည့်သွားသောကြောင့်ဖြစ်ပေသည်။

❺ ဖတူမိကွဲ အစ်မ၊ညီမများနှင့်အတူ ဖတူမိကွဲ အစ်ကို၊မောင် တစ်ဦးရှိပါက ထိုသူမများသည်အစ်ကို၊မောင်နှင့်အတူ **عصبةبالغير** ဖြစ်သွားပေမည်။ ၎င်းတို့သည် **ذوي الفروض** များကို ခွဲဝေပေးပြီးနောက် ကျန်ပစ္စည်းများ အားလုံး ခွဲဝေရရှိပေမည်။ ၎င်းတို့ အချင်းချင်းခွဲယူရာတွင် ယောကျ်ားလေးကို နှစ်ဆ ၊ မိန်းကလေးကို တစ်ဆ ပေးရမည်။ **للذكر مثل حظّ الأنثيين** အရ

❻ ဖတူမိကွဲအစ်မ၊ညီမများနှင့်အတူသေသူ၏ သမီး၊မြေး (အောက်အဆက်ထိ) တစ်ဦးတစ်ယောက်ယောက်ရှိပါကထိုသူမများသည် **عصبةمع الغير** ဖြစ်မည်။

❼ ဖတူမိကွဲအစ်မ၊ညီမများသည် သေသူ၏ သား ၊ မြေး ၊ မြစ် အောက်အဆက် ထိသို့မဟုတ်သေသူ၏ဖခင်ရှိပါကအမွေမှလက်မဲ့ဖြစ်သွားပေမည်။ (အိုလမာအားလုံးတညီတညွတ်အဆိုဖြစ်သည်)

သေသူ၏အဖိုး(အပေါ်အဆက်ထိ)တစ်ယောက်ယောက်ရှိခဲ့လျှင်လည်း ထိုသူမ များသည်အမွေမှ လက်မဲ့ဖြစ်သွားပေမည်။ (အေမာမ်အဗူဟနီဖွာ ﵁ ၏အဆို ဖြစ်သည်။) ဤအဆိုအပေါ် ဓမ္မသတ်ဆုံးဖြတ်ချက် **فتوى** ရှိသည်။

အမေး ✍ မိခင် ၏ **حالت** များကို ဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၃) ခု ရှိသည်။ **سدس / ثلث كل / ثلث ما بقى**

❶ မိခင်နှင့်အတူ သေသူ၏ သား ၊ သမီး ၊ မြေး ၊ မြေးမ ၊ မြစ် ၊ မြစ်မ (အောက်အဆက်ထိ) တစ်ဦးတစ်ယောက်ယောက်ရှိပါက (သို့) သေသူ၏

ညီအစ်ကိုမောင်နှမ (၃) မျိုးထဲမှ (ဖတူမိတူ၊ဖတူမိကွဲ၊မိတူဖကွဲ) နှစ်ဦး ၊ နှစ်ဦး ထက်အများရှိပါက မိခင်သည် ခြောက်ပုံတစ်ပုံ ရရှိပေမည်။

❷ မိခင်နှင့်အတူ အထက်ဖေါ်ပြပါသူများ ရှိခဲ့ပါက မိခင်သည် သေသူ၏ ကျန် ပစ္စည်း အားလုံးထဲမှ **ثلث كل** သုံးပုံတစ်ပုံ အပြည့်ရရှိပေမည်။

❸ မိခင်နှင့် အတူ သေသူ၏ ဖခင်နှင့် သေသူ၏ ခင်ပွန်း ၊ ဇနီး တစ်ယောက် ယောက်ကျန်ရှိပါကမိခင်သည်ဇနီး(သို့)ခင်ပွန်း၏ဝေစုကိုပေးပြီးနောက် ကျန်ရှိ ပစ္စည်းများထဲမှ သုံးပုံတစ်ပုံ **ثلث مابقى** ကိုရရှိပေမည်။

အမေး ✍ ***جدّةصحيحة*** အဖွား ၏ **حالت** များကို ဖေါ်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၂) ခု ရှိပါသည်။ ***سدس / سقوط***

❶ အဖွားသည် ခြောက်ပုံတစ်ပုံရရှိပေမည်။

ဖခင်ဘက်မှတော်စပ်သည်ဖြစ်စေ၊မိခင်ဘက်မှတော်စပ်သည်ဖြစ်စေ၊ တစ်ဦး တည်းဖြစ်စေ၊ တစ်ဦးထက်များသည်ဖြစ်စေ ။ သို့သော် **فاسدة** မဖြစ်ရန် အ ရေးကြီးပေသည်။ သို့သာမက ***صحيحة*** ဖြစ်ရမည်။ အဆင့်အတန်းတွင်တူညီ ရမည်။ အလိုသဘောမှာ … အဖွားတစ်ဦးမကရှိခဲ့ပါက ထိုအဖွားအားလုံးသည် သေသူနှင့်တော်စပ်ပုံ ကွာဟမှု တူညီရမည်။အဖွားတစ်ယောက်သည် သေသူ နှင့် တော်စပ်သည့်အခါ တစ်ယောက်ပဲခြားခဲ့လျှင် အခြားတစ်ယောက် သည် လည်း တော်စပ်သည့်အခါ တစ်ယောက်ပဲခြားရမည်။အကယ်၍တစ်ဦး သည် အနီးစပ်ဆုံးဖြစ်၍ အခြားတစ်ဦးသည် တော်စပ်မှုဝေးကွာပါက အနီးစပ်ဆုံး တော်စပ်သူသည် အဝေးတော်စပ်သူအား အမွေမှ လက်မဲ့ဖြစ်စေပေမည်။

❷ အဖွားသည် အောက်ဖော်ပြပါပုံစံ (၄) ခုတွင် အမွေမှလက်မဲ့ဖြစ်ပေမည်။

① သေသူ၏ မိခင်ရှိပါက အဖွားအားလုံးပြုတ်ကျသွားပေမည်။ ဖခင်ဘက်မှ ဖြစ်စေ ၊ မိခင်ဘက်မှဖြစ်စေ။

② သေသူ၏ဖခင်ရှိပါက ဖခင်ဘက်မှတော်စပ်သောအဖွားများ(ဒါဒီ)များသာ အမွေမှ လက်မဲ့ ဖြစ်ပေမည်။ မိခင်ဘက်မှ တော်စပ်သော အဖွား (နာနီ)များ လက်မဲ့မဖြစ်ပေ။

③ သေသူ၏အဖိုးရှိပါက ထိုအဖိုး၏အကြောင်းခံဖြင့်တော်စပ်သော အဖွား (ဒါဒီ) များသာ အမွေမှလက်မဲ့ဖြစ်ပေမည်။ ပမာအားဖြင့် ဒါဒါ ကြောင့် ဒါဒါ၏ မိခင်(သေသူ၏အဖွား) ပြုတ်ကျသွားပေမည်။သို့သော် ဒါဒီသည် ဒါဒါ ကြောင့် မပြုတ်ကျပေ။အကြောင်းမှာ ဒါဒီသည် သေသူနှင့် တော်စပ်ရာတွင် ဒါဒါ၏ အကြောင်းခံမပါပဲ။ထိုနည်းအတိုင်းအထက်ဆက်ထိနားလည်ရမည်။

မှတ်ချက် ☞ ဒါဒီသည် ဖခင်ကြောင့် အမွေရခြင်းစာရင်းမှ ပြုတ်ကျသွားပေသည်။ သို့သော် ဒါဒါကြောင့် ပြုတ်မကျပေ။ ဤ မစ်အလဟ် သည် ကျမ်းပြုဆရာ သခင်ကနောက်တွင်ဖော်ပြမည်ဟု ကတိပြုပြောဆိုခဲ့သော (အဖေနှင့် အဖိုးကွာခြင်းမှု(၄)ခုသောမစ်အလဟ်)ထဲမှဖြစ်ပေသည်။

④ အနီးစပ်ဆုံးအဖွားသည် မည်သည့်တော်စပ်မှုမျိုးနှင့်ဖြစ်စေ အဝေးဆုံးအဖွားကို ပြုတ်ကျစေသည်။ ဖခင်ဘက်မှဖြစ်စေ၊ မိခင်ဘက်မှဖြစ်စေ၊ ၎င်းသူမသည် **ساقط** ဖြစ်စေ၊ **وارث** ဖြစ်စေ။

❖ باب مخارج الفروض ❖

အမေး ✍ **مخارج** ကိန်းဂဏန်းများကိုဖေါ်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၇) ခုရှိပါသည်။ ၂-၃-၄-၆-၈-၁၂-၂၄ တို့ဖြစ်သည်။

အမေး ✍ **مسئلة** သိရှိရန် **قاعدة** ဥပဒေ မည်မျှရှိပါသနည်း။

အဖြေ ✍ (၅) ခု ရှိပါသည်။

❶ အကယ်၍မစ်အလဟ်များသည် ကျမ်းတော်မြတ်ကုရ်အာန်၌ဖေါ်ပြထားသောဝေစုတစ်စုတည်းကဖြစ်ပါကထိုဝေစု၏ဂဏန်းတူစာလုံးဖြင့် မစ်အလဟ်တည်ရပေမည်။

❷ အကယ်၍မစ်အလဟ်များသည် ဝေစုနှစ်ခု(သို့) နှစ်ခုထက်အများရှိပါက ထိုဝေစုများသည် အမျိုးအစားတစ်ခုတည်းမှဖြစ်ရှိခဲ့သော် ငယ်သောဝေစု၏ဂဏန်းတူထဲမှ မစ်အလဟ်တည်ရပေမည်။

❸ အကယ်၍ပထမအမျိုးအစားထဲမှ **نصف** နှင့် ဒုတိယအမျိုးအစားထဲမှ အားလုံး(သို့)အချို့နှင့်အတူပေါင်းစည်းလာပါက မစ်အလဟ် (၆) ဖြင့် တည်ရပေ မည်။ အလိုသဘောမှာ တည်ကိန်းသည် (၆) ဖြစ်မည်။

❹ အကယ်၍ပထမအမျိုးအစားထဲမှ **ربع** နှင့် ဒုတိယ အမျိုးအစား အားလုံး (သို့) အချို့နှင့်ပေါင်းစည်းလာပါက မစ်အလဟ်(၁၂) ဖြင့်တည်ရပေမည်။

❺ အကယ်၍ပထမအမျိုးအစားထဲမှ **ثمن** နှင့် ဒုတိယအမျိုးအစားအားလုံး (သို့) အချို့ပေါင်းစည်းလာပါက မစ်အလဟ် (၂၄) ဖြင့်တည်ရပေမည်။

❖ باب العول ❖

အမေး ✍ **عول** အလိုသဘောမှာ **مخرج** ၌ တိုးမြှင့်ပေးခြင်း အကြောင်းကို ဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ **عول** ၏ အဘိဓါန်အဓိပ္ပါယ်မှာ လွမ်းမိုးခြင်း၊သာပိုခြင်း တို့ဖြစ်သည်။ အရဗီအသုံးအနှုန်းတွင် ချိန်ခွင်တစ်ဖက်သည်အခြားတစ်ဖက်ထက်သာပိုခြင်းကြောင့် မြောက်တက်သွားသေ အခါ **عال الميزان** ဟု ပြောဆိုသုံးနှုန်းပေသည်။

အမွေဆိုင်ရာဝေါဟာရအဓိပ္ပါယ်မှာ **مخرج** မှ ဝေစုများတိုးလာသည့်အတွက်ကြောင့် **مخرج** ၏ ဝေစုကိုတိုးမြှင့်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

ပမာအားဖြင့် ဖရဲသီးတစ်လုံးကို (၄)ပုံခွဲမည်ဆိုပါက ၎င်းကိုလေးစိတ် စိတ်ရပေမည်။ သို့သော် ယူမည့်သူ (၅)ဦးရှိပါက ၎င်းကို (၄)စိတ် စိတ်ရမည့်အစား (၅)စိတ် စိတ်ရပေမည်။ ဤပုံစံသည် **مخرج** ၏ **أجزاء** ၌တိုးမြှင့်ပေးခြင်း၏ အလိုသဘောဖြစ်သည်။ ၎င်းကို **عول** ဟုခေါ်ဆိုပေသည်။

အမေး ✍ **مخرج** အားလုံးမည်မျှရှိပါသလဲ။

အဖြေ ✍ (၇) ခု ရှိပါသည်။ ၂-၃-၄-၆-၈-၁၂-၂၄ တို့ဖြစ်ပေသည်။

အမေး ✍ **عول** မလာရှိသော **مخرج** များကိုဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ ၂-၃-၄-၈ တို့ဖြစ်သည်။

အမေး ✍ **عول** လာရှိသော **مخرج** များကိုဖေါ်ပြပါ။

အဖြေ ✍ ၆-၁၂-၂၄ တို့ဖြစ်ပါသည်။

အမေး ✍ကိန်းဂဏာန်းတစ်ခုချင်းစီ၏ **عول** လာရှိသော **مخرج** များကိုဖေါ်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၆) ၏ **عول** မှာ ၇-၈-၉-၁၀ ထိလာရှိပေသည်။ သဘောမှာ စုံကိန်း ၊မကိန်း နှစ်ခုစလုံး လာရှိပေသည်။

၁၂၏ **عول** မှာ ၁၃-၁၅-၁၇ ထိလာရှိပေသည်။ မကိန်းသာလျှင်လာရှိပါသည်။

၂၄၏ **عول** မှာ ၂၇ သာ လာရှိပါသည်။

ပမာအားဖြင့် ➲ ဇနီး ၊ သမီးနှစ်ယောက် ၊ အဖေ ၊ အမေ မစ်အလဟ်ကိန်းဂဏာန်းမှာ ၂၇ဖြစ်သည်။

❖ فَصْلٌ فِى مَعْرِفَةِالتَّمَاثُلِ وَالتَّدَاخُلِ وَالتَّوَافُقِ وَالتَّبَايُنِ بَيْنَ الْعَدَدَيْنِ ❖

ကိန်းဂဏာန်းအရေအတွက်များ၏ကြားတွင် အချိတ်အဆက် **نسبت** ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း

အမေး ✍ **عدد** ဆိုသည်မှာ ဘယ်အရာကိုခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ **عدد** ဆိုသည်မှာ စာလုံးတစ်ခု၌အရေအတွက်ရှိခြင်းကိုခေါ်ဆို ပါသည်။ ဥပမာ ➲ ၂ ၃ ၄ ၅ ၆ ၇ ၈ ၉

➭ (၁) ၌ အရေအတွက်မရှိသောကြောင့် (၁) သည် **عدد** ဟုမခေါ်ပေ။

➷ **عدد** သည် အမြဲတမ်းနှစ်ဘက်စလုံး၏ပေါင်းစပ်မှုရဲ့တစ်ဝက်ဖြစ်ပေသည်။ ပမာအား ဖြင့် ၄ ၏ အပေါ်၌ ၆ ၊ ၄ ၏ အောက်၌ ၂ ၊ ၎င်းအပေါ်၊အောက် ပေါင်းစပ်ခြင်း ဖြင့် (၈) ဖြစ်ပေသည်။ (၄) သည် ထို (၈) ၏ တစ်ဝက်ဖြစ်ပေသည်။

သို့သော် (၁) သည် အရေအတွက်မဟုတ်ပေ။အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်း (၁) ၏ အောက်၌မည်သည့်ကိန်းတစ်စုံတစ်ရာမှ မရှိပေ။

အမေး ✍ ကိန်းဂဏန်းနှစ်ခုကြား၏ **نسبت** အမျိုးအစားကိုဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၄) ခုရှိပါသည်။ **تباين . توافق . تداخل . تماثل** တို့ဖြစ်ပေသည်။

❶ **تماثل** ဆိုသည်မှာ ကိန်းတစ်ခုနှင့်တစ်ခုတူညီနေပေသည်။ဥပမာ ၅-၅

❷ **تداخل** ဆိုသည်မှာ ....

❍ ကြီးသောကိန်းတစ်ခုမှ ငယ်သောကိန်းတစ်ခုကို ခွဲဝေပေးရာ၌ အကြွင်း မရှိဘဲ ကိန်းပြည့်ခွဲဝေပေးနိုင်ခြင်းကိုခေါ်ဆိုပေသည်။

❍ ကြီးသောဂဏန်းသည် သေးသောဂဏန်းအပေါ်၌ တန်းတူ ခွဲလို့ရပါက **تداخل** ၏ **نسبت** ဖြစ်ပေသည်။ ဥပမာ - ၉ - ၃

❍ သေးသောဂဏန်းအပေါ်၌ ထိုကဲ့သို့ ဂဏန်း တစ်ကြိမ် (သို့) အကြိမ်ကြိမ် သာပိုမှုပြုလုပ်ပေးပါက ထိုဂဏန်းသည် အကြီးနှင့်တန်းတူဖြစ်သွားပေသည်။

❍ သေးငယ်သောဂဏန်းသည် ကြီးသောဂဏန်း၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။

❸ **توافق** ဆိုသည်မှာ ကိန်းနှစ်ခုမှ ငယ်သောကိန်းသည် ကြီးသောကိန်းတစ်ခုကို အကြွင်းမရှိဘဲခွဲဝေပေး၍မရနိုင်ပေ။သို့သော်အခြားကိန်းတစ်ခုသည် ထိုကိန်း နှစ်ခုစလုံးကို စား၍ပြတ်နိုင်သည်။၎င်း ကို **توافق** ဟုခေါ်ဆိုပေသည်။ ဥပမာ-၂၀-၈

❹ **تباین** ဆိုသည်မှာ ကိန်းနှစ်ခုမှ ငယ်သောကိန်းကို အကြီးကိန်းက အကြွင်းမရှိဘဲ မစားနိုင်သလို အခြားကိန်းတစ်ခုသည်လည်း ထိုကိန်းနှစ်ခုစလုံးကို မစားနိုင်ပေ။ ဥပမာ - ၄ - ၅

အမေး ✍ **وِفْقٌ** ဆိုသည်မှာ ဘယ်အရာကိုခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ ဂဏန်းနှစ်ခုကို ပြတ်အောင်စားနိုင်သော တတိယဂဏန်းကို **وِفْقٌ** ဟုခေါ် ဆိုပါသည်။ ဥပမာ ၂၀ - ၈ ဂဏန်းနှစ်ခုထဲမှ တစ်ခုသည် နောက်တစ်ခုကို မချေဖျက်နိုင်ပေ။ သို့သော်ထိုဂဏန်းနှစ်ခုကို တတိယဂဏန်းတစ်ခုခုက ချေဖျက်နိုင်သည်။၎င်းတတိယဂဏန်းမှာ (၄) ဖြစ်သည်။ (၈) ကို (၄ နှစ်ကြိမ်ဖြင့်) (၂၀) ကို (၄ ငါးကြိမ်ဖြင့်) ချေဖျက်ပေးနိုင်သည့်အတွက်ကြောင့် (၈) ၏ **وِفْقٌ** မှာ ၂ ဖြစ်ပြီး (၂၀) ၏ **وِفْقٌ** မှာ ၅ ဖြစ်ပေသည်။

အမေး ✍ **توافق** ၏ အသုံးအနှုန်းများကိုဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ ဂဏန်းနှစ်ခုတွင် (၂) ဖြင့် ဖြစ်ပါက **توافق بالنصف** ။(၃) ဖြင့်ဖြစ်ပါက **توافق بالثلث** ၊ ဤနည်းအတိုင်း (၁၀) ဖြင့်ဖြစ်ပါက **توافق بالعشر** ဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။ အကယ်၍ (၁၀) ထက်ကြီးသော ဂဏန်းများဖြင့် ဖြစ်ပါက **بجزء من**

အပိုဖြင့် ခေါ်ဆိုပေသည်။ ဥပမာ (၁၁) ဖြင့် ဖြစ်ပါက **توافق بجزء من أحد عشر** ဟုခေါ်ဆိုပေသည်။

❖ باب التصحيح ❖

အမေး ✍ **تصحيح** ရဲ့ အချို့အခေါ်အဝေါ်များကိုဖေါ်ပြပါ။

အဖြေ ✍ ① **تصحيح** ၏အဘိဓါန်အဓိပ္ပါယ်မှာ ညီမျှအောင်ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။အမွေဆိုင်ရာဝေါဟာရအဓိပ္ပါယ်မှာ **كسر** အပိုင်းအစအကြွင်းကိုဝေးကွာအောင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ အလိုသဘောမှာ အမွေထိုက်သူတို့၏အပိုင်းအစဖြစ်နေသောဝေစုကို ညီမျှသွားရန် အပိုင်းအစအကြွင်းကင်းရှင်းသော ဂဏာန်းကို ရှာဖွေခြင်း။

② **سهام** သည် **سهم** ၏ **جمع** ဖြစ်ပေသည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ ဝေစုကိုခေါ်သည်။ အမွေဆိုင်ရာ ဝေါဟာရအဓိပ္ပါယ်၌ အမွေထိုက်သူတိုင်းကို **أصل مسئلة** (သို့) **تصحيح مسئلة** မှရရှိသောဝေစုကို ခေါ်ဆိုပေသည်။

③ **رؤوس** သည် **رأس** ၏ **جمع** ဖြစ်သည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ ဦးခေါင်းဖြစ်ပေသည်။ အမွေဆိုင်ရာဝေါဟာရအဓိပ္ပါယ်မှာ အမွေဆက်ခံသူတို့၏ အရေအတွက်ကို **رؤوس** ဟုခေါ်ဆိုပါသည်။

④ **طائفة/فريق** ၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ အဖွဲ့/အုပ်စု ဖြစ်သည်။ အမွေဆိုင်ရာဝေါဟာရမှာအမွေစားအမွေခံအမျိုးအစားအုပ်စုတစ်ခုကို **طائفة/فريق**ဟုခေါ်ဆို ပေသည်။

ဥပမာ သမီး၈ဦး ၊ ဇနီး၃ဦး ၊ ညီအစ်ကို၅ဦး ရှိပါက အမွေစားအမွေခံများသည် အုပ်စု **طائفة/فريق** (၃) ခုဖြစ်ပေသည်။

⑤ **مضروب** ၏အဓိပ္ပါယ်မှာမြှောက်ခြင်းခံရသောဂဏန်းဖြစ်သည်။ အမွေဆိုင်ရာဝေါဟာရမှာ **أصل مسئلة** ဖြင့် မြှောက်ခြင်းခံရသောဂဏန်းဖြစ် သည်။

⑥ **مبلغ** ၏အဓိပ္ပါယ်မှာမြှောက်၍ရသောဂဏန်းကို **مبلغ**ဟုခေါ်ဆိုပါသည်။

⑦ **كسر** အပိုင်းဂဏန်းကိုခေါ်ဆိုပေသည်။ ဥပမာ သုံးပိုင်းတစ်ပိုင်း။

⑧ **مسئلة عائلة** အကြွင်းမစ်အလဟ်သည် **عول** ဖြစ်နေပါကရင်းကို **مسئلةعائلة** ဟုခေါ်ဆိုပေသည်။

အမေး ✍ **تصحيح** ၏ **مسئلة** အတွက် ဥပဒေများကို ဖေါ်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၇) ခုရှိပါသည်။ (၃)ခုသည် **سهام** နှင့် **رؤوس** ကြား၌ဖြစ်ပြီး နောက်ဥပဒေ (၄)ခု သည် **رؤوس** တစ်ခုနှင့်နောက် **رؤوس** တစ်ခုကြားမှာဖြစ်ပေသည်။

အမေး ✍ **سهام** နှင့် **رؤوس** ကြားတွင် အသုံးပြုရသောဥပဒေများကိုဖေါ်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၃) ခုရှိပါသည်။

❶ အုပ်စုတိုင်း၏ **سهام** နှင့် **رؤوس** ၏ အရေအတွက်၌ တန်းတူညီမျှခွဲဝေမှု ဖြစ်ပါက မည်သည့်အရာကို မှ မြှောက်ရန်မလိုအပ်ပေ။

❷ အုပ်စုတစ်ခုအပေါ်၌ **كسر** ဖြစ်ပါက ၎င်း၏ **سهام** နှင့် **عددرؤوس** ကြား တွင် **توافق** ၏ **نسبت** ဖြစ်ပါက **عددرؤوس** ၏ **وِفْقٌ** ကို **أصل مسئلة** ဖြင့် မြှောက်ရပေမည်။အကယ်၍ **مسئلةعائلة** ဖြစ်ပါက **عول** နှင့် မြှောက်ခြင်းဖြင့် မစ်အလဟ် သည် **تصحيح** ဖြစ်သွားပေမည်။ **تصحيح** မှ အုပ်စုတိုင်း၏ ဝေစု ခွဲထုတ်ရန် **سهام** ကို **مضروب** နှင့် မြှောက်ရပေ မည်။

❸ အုပ်စုတစ်စုပေါ်၌ **كسر** ဖြစ်ပါက ၎င်း၏ **سهام** နှင့် **عددرؤوس** ကြားတွင် **تباين** ၏ **نسبت** ဖြစ်ပါက **كسر** ကျရောက်သော **عددرؤوس** တစ်ခုလုံးကို **أصل مسئلة** နှင့် မြှောက်ရပေမည်။ **مسئلةعائلة** ဖြစ်ပါက **عول** နှင့် မြှောက် ခြင်းဖြင့် မစ်အလဟ် **تصحيح** ဖြစ်သွားပေမည်။

အမေး ✍ **روؤس** တစ်ခုနှင့် နောက် **روؤس** တစ်ခုကြား၌သုံးစွဲရသော ဥပဒေ များ ကို ဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၄) ခုရှိပါသည်။

❶ အပိုင်းဂဏာန်းသည် အုပ်စု နှစ်စု (သို့) နှစ်စုထက်ပိုသောအုပ်စုများတွင် **كسر** ဖြစ်ရှိနေပါက ၊ ၎င်းအုပ်စုများ၏အရေအတွက်ကြားတွင် **تماثل** ၏ **نسبت** ရှိပါမူ အုပ်စုတစ်စု ၏ **عددرؤوس** ကိုယူ၍ **أصل مسئلة** နှင့် မြှောက် ခြင်း ဖြင့် မစ်အလဟ်သည် **تصحيح** ဖြစ်သွားပေမည်။

❷ အပိုင်းဂဏာန်းသည် အုပ်စုအသီးသီးတွင်ဖြစ်ရှိနေပါက ၎င်းအုပ်စုများ၏ အရေအတွက်သည် **تداخل** ၏ **نسبت** ဖြစ်နေပါက ၎င်း **عددرؤوس** ထဲမှ

အကြီးဆုံးဂဏန်းကိုယူပြီး **أصل مسئلة** နှင့် မြှောက်ခြင်းဖြင့် မစ်အလဟ်သည် **تصحيح** ဖြစ်သွားပေမည်။

❸ အပိုင်းဂဏန်းသည် အုပ်စုအသီးသီးတွင်ဖြစ်ရှိနေပြီး ၎င်းတို့၏ ကြားတွင် **توافق** ၏ **نسبت** ဖြစ်နေပါမူ အုပ်စုတစ်စု၏ **عددرؤوس** ၏ **وِفْق** ကို ဒုတိယ အုပ်စု၏ **عددرؤوس** တစ်ခုလုံးနှင့် မြှောက်ရ ပေမည်။ ၎င်းမြှောက်၍ရရှိသော **مبلغ** နှင့် တတိယအုပ်စု၏ **عددرؤوس** တို့ကြား **نسبت** ကို ကြည့်ရ ပေမည်။ အကယ်၍ **توافق** ၏ **نسبت** ဖြစ်ပါက မြှောက်၍ရရှိသောဂဏန်းကို တတိယ အုပ်စု ရဲ့ **عددرؤوس** ၏ **وِفْق** နှင့် မြှောက်ရပေမည်။ အကယ်၍ **تباين** ၏ **نسبت** ဖြစ်ပါက **مبلغ** ကို တတိယအုပ်စု၏ **عددرؤوس** တစ်ခုလုံးနှင့် မြှောက်ရပေမည်။ ထို့နောက် နောက်ဆုံးရရှိလာသော **مبلغ** ကို **أصل مسئلة** နှင့် မြှောက်ပေးခြင်းဖြင့် မစ်အလဟ်သည် **تصحيح** ဖြစ်သွားပေမည်။

❹ အပိုင်းဂဏန်းသည် အုပ်စုအသီးသီးတွင်ဖြစ်ရှိနေပြီး ၎င်းအုပ်စုများ၏ **عددرؤوس** ကြားတွင် **تباين** ၏ **نسبت** ဖြစ်ပါမူ **عدد** တစ်ခုကို နောက် **عدد** တစ်ခုလုံး နှင့် မြှောက်ရပေမည်။ ထို့နောက် **مبلغ** ကို တတိယ **عدد** နှင့် မြှောက်ရပေမည်။ ထို့နောက် **مبلغ** ကို စတုတ္ထ **عدد** နှင့် မြှောက်ရပေမည်။ ထို့နောက် နောက်ဆုံးရရှိသော **مبلغ** ကို **أصل مسئلة** နှင့် မြှောက်ခြင်းဖြင့် မစ်အလဟ်သည် **تصحيح** ဖြစ်သွားပေမည်။

အမေး ✍ *تصحیح* မှ တစ်ဦးချင်းစီ ဝေစုများကို သိရှိနိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို ဖေါ်ပြပါ။

အဖြေ ✍ နည်းလမ်း (၃) ခု ရှိပေသည်။

❶ သင်သည် အုပ်စုတစ်ခုတိုင်းအတွက်ရရှိသောဝေစုကို သိလိုပါက အုပ်စုတိုင်း၏ **أصل مسئلة** မှ ရရှိသော ဝေစုတိုင်းကို **عددرؤوس** ပေါ်တွင် ခွဲဝေပေးရပေမည်။ ထို့နောက် ထိုရလဒ်ကို **أصل مسئلة** ၏ **مضروب** နှင့် မြှောက်လိုက်ပါက ရရှိသော ဂဏန်းသည် ထိုအုပ်စု၏ တစ်ဦးချင်းစီ၏ ဝေစုဖြစ်ပေသည်။

❷ သင်သည်အုပ်စုတစ်ခုတိုင်းအတွက်ရရှိသောဝေစုကိုသိလိုပါကအုပ်စုတစ်ခု၏ **مضروب** ကို ခွဲဝေပေးရမည်။ ထို့နောက်ရရှိလာသော ဂဏန်းကို **أصل مسئلة** မှရရှိသောဝေစုနှင့်မြှောက်ရပေမည်။ မြှောက်၍ရရှိသောဂဏန်းသည် ထိုအုပ်စု၏ တစ်ဦးချင်းစီ၏ ဝေစု ဖြစ်ပေသည်။

❸ သင်သည် အုပ်စုတစ်ခု တိုင်း အတွက် ရရှိသော ဝေစုကို သိလိုပါက….

أصل مسئلة မှ အုပ်စု တိုင်း၏ ဝေစုနှင့် **عددرؤوس** ၏ကြားတွင် **نسبت** ကြည့်ရပေမည်။ ထို့နောက် **مضروب** ဂဏန်းသို့ရောက်ရန်**نسبت** ရှိသည့်ခန့်မှု ဂဏန်းသည် ထိုအုပ်စု၏ တစ်ဦးတိုင်းစီ၏ ဝေစု ဖြစ်ပေသည်။

(ဤနည်းလမ်းသည် **نسبت**၏နည်းလမ်းဖြစ်ပေရာသာပို၍ရှင်းလင်းပေသည်။)

❖ فصل فی التخارج ❖

အမေး ✍ **تخارج** ဆိုသည်မှာ မည်သည့် အရာကို ခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ **تخارج** ဆိုသည်မှာ ကျန်ရှိပစ္စည်းများထဲမှ အမွေစားအမွေခံတစ်ဦး တစ်ယောက်သည် ကိုယ်နှစ်သက်ရာ၊သင့်တော်ရာကိုယူ၍ အမွေမှ ကင်းရှင်းမှု လိုလားပြီးကျန်အမွေဆိုင်သူများကလည်းသဘောတူကျေနပ်မှုရှိလျှင် ထိုကဲ့သို့ ပြုလုပ်ခြင်းပိုင်ပေသည်။ ၎င်းကို **تخارج** ဟုခေါ်ဆိုပါသည်။

အမေး ✍ **تخارج** ၏ **لغوي** နှင့် **اصطلاحي** ကို ဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ **باب تفاعل** မှ ဖြစ်ပေသည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာထွက်ခြင်း။ အမွေဆိုင်ရာ ဝေါဟာရမှာ အမွေဆိုင်သူတစ်ဦး(သို့)အချို့က **تركة** ထဲမှအချင်းချင်း ကျေနပ်မှု ဖြင့် တစ်စုံတစ်ခုကို သတ်မှတ်ရယူ၍ ကျန်ပစ္စည်းများ အားလုံးမှ ကင်းစင်ခြင်း။

အမေး ✍ **وارث** တစ်ဦးတစ်ယောက်က **مصالحت** လုပ်လိုပါကကျန်ရှိ **تركة** များကို မည်သည့် ဥပဒေဖြင့် ခွဲဝေပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ရမည်နည်း။

အဖြေ ✍ **وارث** တစ်ဦးတစ်ယောက်သည် **مصالحت** ပြုလုပ်လိုပါက ပထမဦး စွာ **وارث** အားလုံးကို ရေး၍ မစ်အလဟ်ကို **تصحيح** ပြုလုပ်ရမည်။ပြီးနောက် **صلح** ပြုသူ၏ဝေစုကို **تصحيح** ထဲမှနုတ်ပစ်ရပေမည်။ ထို့နောက် ကျန်ရှိသော ဝေစုပေါ်တွင် **تركة** များအားခွဲဝေပေးရမည်။

❖ باب الرّدّ ❖

အမေး ✍ **ردّ** ဆိုသည်မှာ အဘယ်အရာကို ခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ **ردّ** သည် **عول** ရဲ့ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုခေါ်ဆိုပေသည်။ **عول** တွင် **أصل مسئلة** ၌ဝေစုတိုးသွားပေသည်။ **ردّ** တွင် **أصل مسئلة** မှဝေစုနည်းရပေမည်။

အမေး ✍ **ردّ** ၏ အဘိဓါန်အဓိပ္ပါယ်နှင့် ဝေါဟာရ အလိုသဘောကိုတင်ပြပါ။

အဖြေ ✍ **ردّ** အဘိဓါန်အဓိပ္ပါယ်မှာ ပြန်လှည့်ခြင်း။

အမွေဆိုင်ရာဝေါဟာရမှာ **ذوى الفروض**များကိုပေးပြီးနောက်အနည်းငယ်ကျန်ပြီး**عصبة**တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှမရှိပါကဒုတိယအကြိမ် **نسبى أصحاب الفرائض** များကို သူတို့၏ဝေစုအတိုင်းတစ်ဖန်ပြန်ပေးခြင်း။

အမေး ✍ **من يردّعليه** သည် မည်သူ့ကိုခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ **ردّ** သည် **نسبى اصحاب الفرائض** အတွက်သာလျှင်ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းကို **من يردّعليه** ဟုခေါ်ဆိုပေသည်။

အမေး ✍ **من لايردّعليه** သည် မည်သူ့ကိုခေါ်ဆိုပါသနည်း။

အဖြေ ✍ **زوجين** ကိုခေါ်ဆိုပါသည်။ဆိုလိုသည်မှာ **زوجين** သည် **نسبي** မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့်၎င်း တို့အပေါ် **ردّ** မဖြစ်ပေ။ ၎င်းတို့သည် **من لايردّعليه** ဟုခေါ်ဆိုပေသည်။

အမေး ✍ **ردّ** ၏ **مسائل** အမျိုးအစားများကိုဖေါ်ပြပါ။

အဖြေ ✍ (၄) မျိုးရှိပါသည်။

❶ **من يردّعليه** ၏ အမျိုးအစားတစ်ခုတည်းဖြစ်ခြင်း။

❷ **من يردّعليه** ၏အသီးသီးသောအမျိုးအစားများဖြစ်ခြင်း။

❸ **من يردّعليه** ၏အမျိုးအစားတစ်ခုနှင့်အတူ **من لايردّعليه** ၏အမျိုးအစား လည်း ရှိခြင်း။

❹ **من يردّعليه** ၏ အသီးသီးသောအမျိုးအစားများနှင့်အတူ **من لايردّعليه** ၏ အမျိုအစားလည်းရှိခြင်း။

အမေး ✍ **ردّ** ၏ ဥပဒေများကိုဖေါ်ပြပါ။

အဖြေ ✍ ❶ မစ်အလဟ်တစ်ခု၌ **من يردّعليه** ၏ အမျိုးအစားတစ်ခုတည်းရှိပါက ၎င်းအမျိုးအစား၏ အရေအတွက်ဖြင့် မစ်အလဟ်တည်ရပေမည်။ ဥပမာ အကယ်၍သမီးနှစ်ဦးပဲရှိပါက(သို့) ညီမ၊အစ်မ နှစ်ဦး (သို့) ဒါဒီနှစ်ဦးတည်းသာ ရှိပါက မစ်အလဟ် (၂) ဖြင့်တည်ရပေမည်။

❷ **من يردّعليه** ၏အမျိုးအစားနှစ်ဖွဲ့၊သုံးဖွဲ့ ဖြစ်ပြီး **من لايردّعليه** မရှိပါက မစ်အလဟ်ကို ၎င်းတို့၏ ဝေစု အားလုံးနှင့်ပြုလုပ်ရပေမည်။

ဥပမာ ➲ မစ်အလဟ်တစ်ခုတွင် ခြောက်ပုံတစ်ပုံ နှစ်ခုရှိပါက မစ်အလဟ်(၂) ဖြင့်တည်ရပေမည်။ အကယ်၍မစ်အလဟ်တစ်ခုတွင်သုံးပုံတစ်ပုံနှင့် ခြောက်ပုံတစ်ပုံဖြစ်ပါကမစ်အလဟ်(၃)တည်ရပေမည်။

အကယ်၍မစ်အလဟ်တစ်ခုတွင် နှစ်ပုံတစ်ပုံနှင့် ခြောက်ပုံတစ်ပုံဖြစ်ပါက (၄) ဖြင့်မစ်အလဟ်တည်ရပေမည်။ အကယ်၍သုံးပုံနှစ်ပုံနှင့်ခြောက်ပုံတစ်ပုံ၊ နှစ်ပုံတစ်ပုံနှင့် ခြောက်ပုံနှစ်ပုံ ၊ နှစ်ပုံတစ်ပုံနှင့် သုံးပုံတစ်ပုံ ဖြစ်ပါက မစ်အလဟ် (၅) ဖြင့်တည်ရပေမည်။

❸ အကယ်၍ **مسئله من يردّعليه** ၏အမျိုးအစားတစ်ခုနှင့်အတူ **مسئله من لايردّعليه** လည်းရှိပါက **مسئله من لايردّعليه** ၏ ဝေစုဖြင့် မစ်အလဟ်ပြုလုပ်၍ **مسئله من لايردّعليه** ကိုပေးရပေမည်။ ထို့နောက်ကျန်ပစ္စည်းသည် **مسئله من يردّعليه** ၏အရေအတွက်နှင့် ညီတူညီမျှ ဖြစ်ပါက **مسئله من يردّعليه** ကိုကျန်တာပေးရပေမည်။

❹ အကယ်၍ **مسئله من يردّعليه** ၏အမျိုးအစား နှစ်ဖွဲ့၊သုံးဖွဲ့နှင့်အတူ **مسئله من لايردّعليه** လည်းရှိပါက **مسئله من يردّعليه** နှင့် **مسئله من لايردّعليه** ၏ မစ်အလဟ်နှစ်ခုစလုံးကို သီးသန့်စီပြုလုပ်ရပေမည်။ထို့နောက် **مسئله من لايردّعليه** ကိုပေးပြီးနောက် ၎င်း၏ ကျန်ရှိပစ္စည်းနှင့် **مسئله من يردّعليه** ၏မစ်အလဟ်ကြား၌ **تماثل** ၏ **نسبت** ဖြစ်ပါက ကျန်ရှိ ပစ္စည်းကို **مسئله من يردّعليه** အားပေးရမည်။ ၎င်း **مسئله من لايردّعليه** ၏ **مخرج** သည်သာလျှင် **مسئله من يردّعليه** ၏ **مخرج** ဖြစ်ပေမည်။

❖ باب مقاسمة الجدّ ❖

<u>အဖိုးအရင်းနှင့်အတူညီအစ်ကိုမောင်နှမတို့၏ကြားတွင်</u>
<u>ကျန်ရှိပစ္စည်းအားခွဲဝေခြင်း</u>

အမေး ✍ **مقاسمة** ၏ အဘိဓါန်အဓိပ္ပါယ်နှင့်ဝေါဟာရဖွင့်ဆိုချက်ကိုဖေါ်ပြပါ။

အဖြေ ✍ **مقاسمة** အဘိဓါန်အဓိပ္ပါယ်မှာအချင်းချင်းခွဲဝေခြင်း။ ဝေါဟာရဖွင့်ဆိုချက်မှာအဖိုးအရင်းနှင့်ညီအစ်ကိုမောင်နှမတို့၏ကြား၌ ကျန်ရှိပစ္စည်းများ ခွဲဝေခြင်းကို **مقاسمة الجدّ** ဟုခေါ်ဆိုပေသည်။

✍ သဘောမှာ အဖိုးကို အစ်ကိုတစ်ယောက်ဟုသတ်မှတ်၍အမွေခွဲဝေခြင်း။

အမေး ✍ အဖိုးအသင့်ရှိနေချိန်၌ ညီအစ်ကိုမောင်နှမအရင်း ၊ ဖတူမိကွဲညီ၊ အစ်ကိုမောင်နှမများအားအမွေလက်မဲ့ဖြစ်စေခြင်းနှင့်ပက်သက်၍ဆွဟာဗာဟ် သာဝကကြီးများ၏ အဆို ကိုဖေါ်ပြပါ။

အဖြေ ✍ အဆို (၂) ခု ရှိပါသည်။

❶ **حضرت أبوبكر رضی الله عنه** က အမိန့်ရှိသည်မှာ ဒါဒါ အသက်ရှင်လျှက်နေချိန်၌ ညီအစ်ကိုမောင်နှမအရင်း၊ ဖတူမိကွဲမောင်နှမတို့သည် အမွေမှလက်မဲ့ဖြစ်လေသည်။ ဆွဟာဗဟ်သခင်ကြီးအများစုသည်ထိုအဆိုကို လက်ခံခဲ့ကြပေသည်။ ဤအဆိုကို **إمام أبوحنيفة رحمة الله عليه** ကရွေးချယ်ခဲ့လေသည်။ ၎င်းအဆိုအပေါ်တွင် **فتوی** ဓမ္မသတ်ရှိပေသည်။

❷ **حضرت زيد بن ثابت رضی الله عنه** ကအမိန့်ရှိသည်မှာ .... အစ်ကို၊ညီအစ်ကိုမောင်နှမအရင်းများသည် ဒါဒါ နှင့်အတူ အမွေ ရရှိပေမည်။

၎င်းအဆိုကို **الأئمّة الثلاثة رحمهم الله** နှင့်ဟနဖီမဇ်ဟဗ်ထဲမှ **صاحبين** ကလည်း ဆိုကြပေသည်။

❖ باب المناسخة ❖

အမွေ ကူးပြောင်းခြင်း အကြောင်း

အမေး ✍ **مناسخة** ၏ **لغوي** နှင့် **اصطلاحي** အလိုသဘောကိုတင်ပြပါ။

အဖြေ ✍ **مناسخة** ၏ **لغوى** မှာ ကူးပြောင်းခြင်း၊ ဆင့်ပြန်ခြင်း ဖြစ်သည်။ **اصطلاحى** ဝေါဟာရအလိုသဘောမှာ ကျန်ရှိပစ္စည်းများကို ခွဲဝေမှုမပြုမှီ အလျှင် အမွေစားအမွေခံတစ်ယောက် သေဆုံးသွားသောကြောင့် သူ့၏ဝေစုကို သူ့၏ သားချင်းများဆီသို့ ရွှေ့ပြောင်းခြင်းကိုခေါ်ဆိုပါသည်။

အမေး ✍ **مناسخة** ၏အချို့သောအခေါ်အဝေါ်များကိုတင်ပြပါ။

အဖြေ ✍

① **مورث أعلى** ဆိုသည်မှာ ပထမဆုံးကွယ်လွန်သွားသူကိုခေါ်ဆိုပေသည်။

② **ما فى اليد** ၎င်း၏အတိုကောက်မှာ **مفـــ** ဖြစ်သည်။အလိုသဘောမှာ သေသူ၏ဝေစုကို ခေါ်ပေသည်။ အကြင်ဝေစုသည် သေသူ၏ အထက်ဆက်တစ်ဦးဦးထံမှ (သို့) အချို့အမွေထိုက်သူများထံမှ ရရှိသောဝေစုဖြစ်လေသည်။ ၎င်းဝေစုကိုသေသူ၏အရှည်မျဉ်းကြောင်း၏ဘယ်ဘက်တွင်ရေးသားဖော်ပြရပေသည်။

③ မြေပုံ၏ပုံစံ သေသူတိုင်း၏ **اليد فى ما** ကိုပြောင်းပြီးနောက်ရွှေ့ပြောင်းလိုက်သော ဝေစုကို ချက်ချင်းဝိုင်းလိုက်ရပေသည်။ ၎င်း၏ပုံစံမှာ {} ဤသို့ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းကို **قبر** ဟုခေါ်ဆိုပေသည်။

④ **مبلغ** ဆိုသည်မှာ နောက်ဆုံးမြောက်၍ရသော ရလဒ် ကိုခေါ်ဆိုပေသည်။

⑤ **الأحياء** ဆိုသည်မှာ အသက်ရှင်နေသူအားလုံးကို ခေါ်ဆိုပေသည်။ နောက်ဆုံးတွင် မျဉ်းအရှည်ဆွဲ၍၎င်း၏အောက်တွင်ရှင်နေသော အမွေခံများ၏ နာမည်ကိုရေး၍ထိုအမည်များအောက်တွင် ထိုသူများ၏ ဝေစုကိုရေးရမည်။

❖ بعض المهمّات لتصحيح المسائل ❖

မစ်အလဟ်မှန်ကန်ဖို့ရာ အရေးကြီးသော အချို့ညွှန်ကြားချက်များ

① **مناسخة** တွင်ရှိသော လူဦးရေအားလုံး (**وارث/مورث**) အမည်များနှင့် အတူသားချင်းများကို ရေးရန် အရေးကြီးပေသည်။

② ဒုတိယ သေသူတိုင်း၏ အမွေဆက်ခံသူများ၏ အမည်ကို ရေးသောအချိန်တွင် အပေါ်၌ရှိသော အမွေဆက်ခံသူများကိုလည်းပြန်လည်တစ်ဖန်ကြည့်ရှုရန်အရေးကြီးပေသည်။အကြောင်းမှာ **وارث** တစ်ဦးသည် များစွာသောသားချင်း တော်စပ်မှုကြောင့် အသီးသီးသောနေရာမှ **وراثت** ရရှိနိုင်ပေသည်။

③ **تصحيح ثانى** ၎င်းနောက် **اليد فى ما** တွင် ရှိသော **نسبت** ကို သေသူ၏အရှည်မျဉ်းကြားတွင် ရှင်းပြရန် ထိုက်သင့်ပေသည်။

④ အကယ်၍ သေသူသည်များစွာသောနေရာမှအမွေရရန်ရှိပါက **ماڧ اليد** ရေးသော အချိန်တွင် များစွာသောဝေစုများကို ၎င်း **الأحياء** ရေးသောအချိန်တွင် **ورثا** တိုင်း၏ ဝေစု ရဲ့ အရေအတွက်များကိုပါ ပေါင်းရန်ထိုက်သင့်ပေသည်။

အမေး ✍ **مناسخة** ၏ **أصول** များကိုဖော်ပြပါ။

အဖြေ ✍ ပထမ **ميت أول** ၏ **مسئلة** ကို **تصحيح** ၏အခန်းတွင်ဖော်ပြခဲ့သောနည်းလမ်းအတိုင်းပြုလုပ်ရပေမည်။ထို့နောက် **ميت أوّل** ၏ **ورثة** ကိုဝေစုပေးရမည်။ထို့နောက် **ميت ثانى** အား **ميت أول** မှရရှိသောဝေစုကို **ميت** ၏မျဉ်းကြောင်းအရှည်၏ဘယ်ဘက်တွင် **ما ڧ اليد** ၏အမှတ်အသားကိုပြုလုပ်ပေးရမည်။ ထို့နောက် **ميت ثانى** ၏ **مسئلةتصحيح** ၎င်း **ما ڧ اليد** တွင် **نسبت** ကြည့်ရပေမည်။

① အကယ်၍ **ميت ثانى** ၏ **تصحيح** နှင့် **ما ڧ اليد** တွင် **تماثل** ၏ **نسبت** ဖြစ်ပါကတစ်စုံတစ်ရာပြုလုပ်ရန်မလိုအပ်ပေ။

② အကယ်၍ **توافق** ၏ **نسبت** ရှိပါက **تصحيح ثانى** ၏ **وفق** ကို **تصحيح أول** ဖြင့် မြှောက်ရပေမည်။

③ အကယ်၍ **تباين** ၏ **نسبت** ဖြစ်ပါက **تصحيح ثانى** ၏ **وفق** ကို **تصحيح أول** တစ်ခုလုံးဖြင့် မြှောက်ရပေမည်။ ပုံစံနှစ်ခုစလုံး၏ ရရှိလာသောဂဏာန်းမှ နှစ်ယောက်လုံး၏ **ورثة** ၏အဝေစုထွက်ပေါ်လာပေမည်။ ဝေစုထုတ်ဖော်ရန်အတွက် **ميت أول** ၏ **ورثة** ရဲ့ **تصحيح أول** မှ ရရှိသော ဝေစုများကို

မြှောက်ခြင်းခံရသောဂဏာန်း **ثانى تصحيح** ၏ **وفق** (သို့) **كلّ تصحيح ثانى** တွင်မြှောက်ရပေမည်။ ၎င်း **ميت ثانى** ၏ **ورثة** ရဲ့ **تصحيح ثانى** ရရှိသောဝေစု ကို **توافق** ၏ပုံစံ၌ **ما فى اليد** ၏ **وفق** ၌ ၎င်း **تباين** ၏ပုံစံ၌ **كلّ ما فى اليد** တွင်မြှောက်ရပေမည်။

မှတ်ချက် ☛ ဤနေရာတွင် အထက်ဖော်ပြပါ ပုံစံအား အထူးသတိပြုရန် အရေးကြီးပေသည်။ အကြင် မစ်အလဟ်၏ **تصحيح** (သို့) **تصحيح** ၏ **وفق** ကို အထက်၏ **تصحيح** ၌ မြှောက်ရပေမည်။ ဤမစ်အလဟ်၏ **ورثاء** ရဲ့ဝေစု ကို **ما فى اليد** (သို့) **ما فى اليد** ၏ **وفق** တွင်မြှောက်ရပေမည်။ ၎င်းအလျှင်ရှိ သော မစ်အလဟ်များ၏ **ورثاء** ဝေစုကိုမြှောက်ခြင်းခံရသော ဂဏာန်းဖြင့် မြှောက်ရပေမည်။

❖ اَلْفَائِـــــــــدَةُ ❖

အကျိုးကျေးဇူး

ဤဥပဒေသည် အဆင့်(၂) ခုရှိသော **مناسخة** အတွက်သာလျှင်ဖြစ် ပေသည်။ အကယ်၍ **مناسخة** သည် တတိယအဆင့်ရှိပါက တတိယ အဆင့်ကို ဒုတိယ **ميت** ၏ ကိုယ်စားပြုလုပ်ပေးရပေမည်။၎င်းနောက်ပထမနှစ်ဆင့်စလုံး ကို **ميت أوّل** ၏အဆင့်တွင်ထား၍အထက်ဖော်ပြပါပုံစံအတိုင်းပြုလုပ်ပေမည်။ အကယ်၍အဆင့်(၄)ခုရှိသော **مناسخة** ဖြစ်ပါက ပထမအဆင့်(၃)ခုစလုံးကို **ميت أوّل** ၎င်းနောက် စတုတ္ထအဆင့်ကို **ميت ثانى** ၎င်းနောက် အဆင့် (၅)

ခုရှိသော **مناسخة** ဖြစ်ပါက ပထမအဆင့် (၄)ခုစလုံးကို **أوّل ميت** ၎င်းနောက် အဆင့်(၅)ဆင့်ကို **ثانى ميت** ဟုသတ်မှတ်ပြီး ဥပဒေအတိုင်းပြုလုပ်ပေးရမည်။

မှတ်ချက် ☛ အကယ်၍ အဆင့်အဆင့် မြောက်များစွာရှိသော **مناسخة** ဖြစ်ပါက ပထမပိုင်း အဆင့်အားလုံး၏ **أوّل تصحيح** ပြုလုပ်ရပေမည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြုလုပ်ပါက **مناسخة** ၏နည်းလမ်းသည်လွယ်ကူပေသည်။

ဗန္ဓဟ် အဗ်ဒုလ်မဂျီးဒ် (ကာရှီဖ္ဖိ)၊ မြိတ်
ဖုန်းနံပတ် ☏ ၀၉၉၆၆၆၇၇၇၈၃

